

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1887. Första Kammaren. N:o 7.

Fredagen den 3 juni.

Kammaren sammanträdde kl. 2,30 e. m., och dess förhandlingar leddes af herr vice talmannen.

Justerades protokollet för den 27 nästlidne maj.

Anmäldes och bordlades lagutskottets utlåtanden:

N:o 10, i anledning af väckt motion om ändring i gällande bestämmelser rörande inteckningsförnyelse; och

N:o 11, i anledning af verkställd granskning af förvaltningen af justitieombudsmansembetet.

Upplästes och godkändes lagutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

N:o 1, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lagar angående handelsregister, firma och prokura samt angående tillägg till 15 kap. handelsbalken;

N:o 2, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående meddelande af rättegångsfullmägt genom telegram; äfvensom

N:o 3, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående förändrad lydelse af § 40 i förordningen om kyrkostämman samt kyrkoråd och skolråd i Stockholm den 20 november 1863.

Efter föredragning af ett från Andra Kammaren ankommet protokollsutdrag, n:o 57, med delgifning af nämnde kammares beslut öfver dess tillrälliga utskotts utlåtanden:

N:o 1, i anledning af förslag om utfärdande af föreskrifter rörande tiden för löners och arfvodens utbetalande till lärarepersonalen vid rikets folkskolor, mindre folkskolor och småskolor; samt

N:o 2, i anledning af förslag om förändrad sätt för utbetalning af pensioner från folkskolelärarnes pensionsinrättning samt folkskolelärarnes enke- och pupillkassa;

beslöt Första Kammaren hänvisa dessa ärenden till sitt tillfälliga utskott n:o 1.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran statsutskottets den 1 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 7.

Efter föredragning af statsutskottets den 1 innevarande juni bordlagda memorial, n:o 26, med förslag till åtskilliga stadganden, hvilka böra införas i det nya reglementet för riksgäldskontoret, bifölls utskottets i memorialet gjorda hemställan.

*Angående
Kongl. Maj:ts
proposition
rörande än-
dring af
vissa §§ i
den s. k.
mellan-
rikslagen.*

Grefve Strömfelt erhöi på begäran ordet och yttrade: Ändamålet med att revidera en gällande lag måste bland annat vara att aflägsna sådana bestämmelser, hvilka befunnits skadliga, och att närmare bestämma sådana uttryck, som gifvit anledning till skadliga missförstånd. Om så billiga fordringar på revision icke befinnas uppfyllda i ett till pröfning lemnadt förslag till förändring, så bör anmärkning göras medan tid till rättelse finnes, och sådant sker då i sakens intresse.

Då revisionen af den s. k. mellanrikslagen tillkommit på mitt initiativ och då jag hyser en liflig önskan att kunna sluta mig till Kongl. Maj:ts derpå grundade förslag till förändrad lydelse af vissa paragrafer i densamma, men har funnit ett eller annat uttryck, en eller annan bestämmelse vara af den beskaffenhet, att, om icke tillägg och ändring göres, lagen, enligt min uppfattning, med afseende på Sveriges intressen, icke kan anses antaglig, har jag trott mig böra, före dess behandling i utskottet, uttala mina betänkligheter och derföre hos herr vice talmannen anhållit att till dagens protokoll få nedlägga dem. Min mening är, att hos kammaren vördsamt anhålla, att desamma måtte få öfverlemnas till bevillningsutskottet.

§ 3 mom. 2 i det kongl. förslaget lyder: "Är en vara tillverkad i Sverige eller Norge af materialier, antingen producerade i ettdera riket eller i begge rikena tullfria, anses sådan vara utgöra inhemsk tillverkning, ehvad större eller mindre arbete å densamma blifvit nedlagdt.

Här anmärkes, att uttrycket "tullfria" icke är närmare bestämdt; man vet icke om dermed afses tullfrihet vid den tid, då denna lag

antages och promulgeras, eller tullfrihet vid den tid, då varan införes. I förra fallet skulle lagens antagande hindra nationen i dess beskattningsrätt. Jag har anledning tro, att den förra tydningen icke varit afsedd, och man kan finna detta till en viss grad utsagt i herr statsrådet och chefens för finansdepartementet yttrande till statsrådsprotokollet den 4 februari 1887, sid. 20 i Kongl. Maj:ts proposition. Der står, att "förmalning, krossning eller blandning" ej blir för införsel af spanmål till Sverige af egentlig betydelse, så länge tullfrihet derå eger rum här i landet. Emellertid, när man antager en lag af så genomgripande natur, som denna, bör man, så vidt möjligt, tydligt och klart hafva i den utsatt, hvad man menar, och jag har därför velat anmärka detta obestämda uttryck, som kan leda till olika tolkning. Må hända kan saken hjälpas genom ett ytterligare uttalande från statsrådsbänken, när förslaget kommer till Riksdagens pröfning.

§ 3 mom. 3 lyder: "Är varan åter tillverkad, helt eller delvis, af utländska, i någotdera riket tullpligtiga ämnen, och kan det derå nedlagda arbetet hänföras till hvad med husflit, handverk eller fabriksverksamhet allmänligen förstås, då må ock sådan vara räknas till svensk eller norsk tillverkning, utom i de fall att bearbetningen endast består i:

- 1:o. Förmalning, krossning eller blandning,
- 2:o. Rensning (rectificering) af lysolja,
- 3:o. Fällning, kantning, förseende med linning, knappar, fransar eller spetsar och dylikt,
- 4:o. Målning, lackering, bronsering eller annan öfverstrykning, samt
- 5:o. Tvinning, blekning, färgning, tryckning eller appretering af garn och manufakturvaror."

Jag skulle sannolikt icke hafva haft något att anmärka mot detta moment, om icke herr finansministern i det statsrådsprotokoll, hvilket jag nys åberopade, gifvit en bestämd definition på hvad med "ämne" skall förstås. Sid. 19 står: "en färdig vara kan nemligen vara åstadkommen af rent inhemskt eller rent utländskt råämne eller ock af bådadera, liksom äfven det å råämnet nedlagda arbetet kan helt eller delvis hafva försiggått på inhemska eller utländska verkstad." Alltså, "ämne" betyder i § 3 mom. icke hvad man vanligen menar med ämne för fabrikation, utan det betyder råämne, *hvarå arbetet kan helt hafva försiggått å utländsk verkstad*. Men meningen har nog icke varit, att endast "sammansättning" af utländska fabrikat skulle utgöra en tillverkning eller bearbetning, som medförde tullfrihet från det ena till det andra landet. Detta borde så mycket mindre kunnat vara händelsen, som en bland de allvarligaste anmärkningar, jag förlidet år på detta rum yttrade, mot den nuvarande lagen, var, att en hel industri tillegnat sig och bedref detta tillverkningsätt i Norge. Det var likväl icke då så långt drifvet, att man vågade såsom "tillverkning" angifva en vara, sammansatt *uteslutande* af fabrikat, tillverkade på utländsk marknad. Men så vidt jag kan läsa svenska, inrymmer det framlagda förslaget tullfrihet för så enkel bearbetning.

På samma sida står vidare: "Den egentliga svårigheten möter

*Angående
Kongl. Maj:ts
proposition
rörande än-
dring af vissa
§§ i den s. k.
mellanriks-
lagen.
(Forts.)*

Angående
Kongl. Maj:ts
proposition
rörande än-
dring af vissa
§§ i den s. k.
mellanriks-
lagen.
(Forts.)

först, när det gäller varor af blandadt ursprung, det är sådana, som antingen åstadkommits af både in- och utländskt råämne eller varit föremål för bearbetning både inom och utom landet. Med hänsyn till sådana varor har det syntts lämpligast att, jemte upptagande af en allmän bestämmelse derom, att hvarje fullständig inom landet skedd bearbetning skall åt en vara bereda rättighet att anses och behandlas såsom inhemsk, särskildt angifva de fall, der en dylik rätt genom inhemsk bearbetning icke förvärfvas i följd af bearbetningens mindre väsentliga natur" etc. Sedan följer uppräknig i fem punkter af alla de undantag, jag nyss uppläst. Med afseende å dessa påstår jag, att fällning, kantning, förseende med linning, fransar, kuappar, spetsar eller dylikt, är ett vida "mindre väsentligt" arbete än hopsättning och hoppassning, lödning, filning m. m. af maskindelar eller af andra fabrikat, tillverkade på utländska verkstäder; men deremot är sammansättning af sådana delar i sin ordning ett vida "mindre väsentligt" arbete, än till exempel färgning af stora tyger, för hvilket ändamål erfordras färgeri och stor personal, tryckeri o. s. v. Således torde *sammansättning i och för sig* vara en "bearbetning", som faller emellan åtskilliga af de här uppräknade undantagen med afseende å bearbetningens "väsentlighet". I min tanke måste det då vara en brist och en allvarlig brist hos lagen, att *sammansättning af ämnen, delvis eller uteslutande bearbetade utom landet*, icke finnes inrymd bland undantag. Jag anser införande af ett sådant undantag vara alldeles nödvändigt.

Såsom herrarne måhända påminna sig, anförde jag vid diskussionen i denna fråga förra året ett särskildt exempel på hvarthän denna brist i lagen ledt. Lampfabriker i Norge hade under en lång följd af år angifvit såsom egen tillverkning kökslampor, i hvilka mången gång endast *en* lampdel af egen tillverkning, och denna af ringa betydelse, ingick, och sammansatt den med vida värderikare fabrikat, tillverkade på utländska verkstäder. De färdiga lamporna gingo sedan på rena produktionsbevis tullfria till Sverige och nedtryckte den inhemska tillverkningen. Nu skulle efter mitt begrepp sådant gå ändå lättare för sig. Ej ens *någon* af de särskilda delarne behöfde vara tillverkad inom landet, utan "sammansättningen", blott och bar, skulle berättiga till tullfri införsel af ett fabrikat, hvars *alla* särskilda delar äro tullpligtiga i det land, dit de införas. Ett undantag i detta afseende är dessutom så mycket nödvändigare, som herr statsrådet och chefen för finansdepartementet, såsom jag nyss nämnde, definierat hvad med "ämne" skall förstås, under det finansministern i Norge med fullkomlig tystnad förbigått detta uttryck.

Antages förslaget utan något tillägg i anmärkt syfte, skulle, förutom den svenska industriens tryckande, sannolika följderna deraf blifva den, att "sammansättning" af varor, tillverkade på utländsk verkstad, blefve berättigad tillverkning eller bearbetning i Norge för införsel till Sverige, men att samma arbete icke godkändes såsom tillverkning i Sverige för införsel till Norge, och man stod då i samma förhållande som med den s. k. fornausmugglingen under nu gällande lag, hvilken gifvit anledning till bittert öfverklagade orättvisor.

Slutligen innehåller förslaget dubbelt så lång uppsägningstid som den nu gällande lagen.

Jag förstår icke hvarför denna förändrade bestämmelse inrymts från svensk sida, då hvarken min motion, diskussionen vid Riksdagen eller Riksdagens skrivelse dertill gifvit anledning. Det står visserligen i motiven, att det skett därför, att den industri, som inrättat sig på grund af mellanrikslagens bestämmelser, skall hafva tid att ordna sig utan förlust. Ja, mine herrar, detta gäller den industri, som inrättat sig för att lefva *bakom* mellanrikslagen. Den behöfver tid att ordna sig utan förlust. Men icke *för* den, utan *mot* den skrives lagen. Hvaremot den industri, som lojalt arbetar under lagen, ej behöfver längre uppsägningstid, än den, som nu gäller.

Vidare ber jag få fästa uppmärksamheten på en stor olägenhet här af. Svenska traktater förfalla, efter *ett års* uppsägning, år 1892. Hvarför skulle man då vid denna riksdag binda sig vid en traktat, som har dubbelt så lång uppsägningstid?

Slutligen ber jag få framhålla önskvärdheten af att få den kortast möjliga uppsägningstid.

Ännu i den stund, som är, skyr man icke att försöka gå bakom mellanrikslagen, oaktadt man vet att den ännu icke är pröfvad och af svenska Riksdagen godkänd.

Den 20 april detta år sändes från Norge från en stor firma ett par lådor med böcker öfver svenska gränsen till Stockholm. Vid gränstationen undersöktes lådorna, och de befunnos innehålla 147 böcker, tryckta på svenska språket, tror jag, och samtliga häftade, inbundna och tryckta i Amerika. De hade dock kommit in på fullständigt rent produktionsbevis.

När man icke skyr att ännu i denna stund, då svenska Riksdagen kan förklara lagen upphäfd, begagna ett dylikt förfaringsätt, tror jag försigtigheten bjuder att undvika en uppsägningstid så lång, att den kan uppmuntra till sådant ofog. Firman förklarade, att hon icke hade sig bekant att det fans tull på sådana böcker i Sverige; deraf ansåg man sig berättigad förklara, att hela fabrikatet var gjordt i Norge.

De hufvudsakligaste anmärkningarne mot förslaget har jag nu framfört. Åtskilliga andra finnas nog.

Jag har här i min hand klagomål från en annan industri, som tror sig komma att tillintetgöras: linneindustrien. Men dess målsmän kunde hafva framfört dem medan tid var; nu fruktar jag det är för sent. Andra industrier kunna uppstå *bakom* denna lag, som icke varit meningen att frambringa, men det ligger i sakens natur, att en dylik lag aldrig kan blifva fullkomlig, aldrig tillfredsställa allas anspråk och slutligen aldrig förebygga alla de missbruk, man afser att förekomma.

Som jag började, så slutar jag. Min lifliga önskan är endast att få lagen sådan, att jag med lugnt samvete kan biträda till densammas antagande.

Jag anhåller vördsamt att dessa mina anmärkningar måtte få öfverlemnas till bevillningsutskottet.

*Angående
Kongl. Maj:ts
proposition
rörande än-
dring af vissa
§§ i den s. k.
mellanriks-
lagen.
(Forts.)*

Detta anförande hänvisades, på gjord proposition, till bevillningsutskottet.

Upplästes och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, n:o 4, till fullmäktige i riksgäldskontoret, angående riksgäldskontorets förvaltning under den tid, som förflutit, sedan ansvarsfrihet senast tillerkändes fullmäktige i samma kontor.

Justerades fem protokollsutdrag för detta sammanträde.

På framställning af herr vice talmannen beslöts, att på föredragningslistan till nästa sammanträde skulle sättas främst de ärenden, som denna dag bordlagts första gången, och sist statsutskottets utlåtande n:o 7.

Kammaren åtskildes kl. 3,03 e. m.

In fidem
A. von Krusenstjerna.

Lördagen den 4 juni.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollet för den 28 nästlidne maj.

Herr greffen och talmannen tillkännagaf, att, sedan i talmanskonferensen denna dag blifvit känt, att vid dagens plena inkomme till bordläggning i kamrarne statsutskottets utlåtande angående regleringen af utgifterna under riksstatens femte hufvudtitel, äfvensom att till ett extra sammanträde nästa måndag kunde förväntas inkomma bevillningsutskottets betänkande i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående förlängning af den mellan de förenade rikena och Spanien afslutade handelstraktat, talmanskonferensen ansett, att dessa ärendens behandling i kamrarne lämpligast anordnades sålunda, att det förra utlåtandet företogs till afgörande vid kamrarnes sammanträden nästa onsdag, och det senare betänkandet vid sammanträdena nästpåföljande fredag.

Anmälades och bordlades:

Statsutskottets utlåtanden:

N:o 5, angående regleringen af utgifterna under riksstatens femte hufvudtitel; och

N:o 27, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående beviljande af lån för betäckande af kostnader för tornbyggnaden å Linköpings domkyrka; äfvensom

Lagutskottets utlåtande n:o 12, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af 17 kap. 12 § handelsbalken.

Föredrogos och godkändes lagutskottets under gårdagen bordlagda utlåtanden:

N:o 10, i anledning af väckt motion om ändring i gällande bestämmelser rörande inteckningsförnyelse; och

N:o 11, i anledning af verkställd granskning af förvaltningen af justitieombudsmansambetet.

---

*Anslag till
de kongl.
teatrarne.*

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande statsutskottets den 31 nästlidne maj och den 1 innevarande juni bordlagda utlåtande n:o 7 a, med anledning af åtskilliga förslag angående de kongl. teatrarne.

Mom. a).

Herr statsrådet friherre Tamm: herr greve och talman! Mine herrar! Teaterfrågan torde höra till dem, som äro bland de svåraste att lösa, derför att denna fråga, som man kan kalla en smakfråga, berör så många skilda intressen. Dels äro många personer beroende af huruvida teatern kan komma att fortgå eller icke, dels beror deraf om den svenska konsten skall fortfarande existera under de gynsamma förhållanden, hvarunder den fått operera under den senaste tiden. Den är äfven svårlöst derför att alla eller åtminstone de allra flesta önska teaterverksamhetens fortsättande, under det ingen vill påtaga sig det slutliga ansvaret för uppehållet af dess ekonomiska förhållanden.

Statsutskottet har i det föredragna betänkandet äfven fäst sig vid ett uttryck i den kongl. propositionen, att teaterverksamheten skulle fortgå "för statens räkning". Jag får säga, att jag icke håller särdeles på att dessa ord blifvit i propositionen intagna. Men deremot måste jag så mycket kraftigare hålla på, att Riksdagen erkänner teatern vara ett kulturändamål och att staten icke undandraget teaterverksamheten sitt kraftiga stöd.

År 1871, när den dramatiska teatern inköptes, förklarade Riksdagen i sitt betänkande, att såväl den dramatiska teatern som den till teatern hörande materielen skulle vara en statens tillhörighet. Sedan dess har såväl den stora som den dramatiska teatern med allt hvad till dem hörer varit en statens tillhörighet, och det är på dessa statens egendomar, med staten tillhörig lös egendom, som teaterverksamheten bedrifvits. Då år 1881 Kongl. Maj:t beslöt, att frågor angående teatrarne skulle på ett statsdepartement föredragas inför Kongl. Maj:t, skedde mot detta, Riksdagen i vanlig ordning meddelade beslut icke någon anmärkning. Det har således af Riksdagen icke blifvit uttaladt något klander af denna åtgärd. Riksdagen har stillatigande medgifvit, att så skulle få ske och att den ordning, som då infördes, skulle få bibehållas. Med anledning af detta tror jag att man kan säga, att Riksdagen äfven har medgifvit, att staten må anse teatrarne arbeta för dess räkning eller åtminstone för dess ändamål, och att teaterverksamheten derför bör med statsunderstöd bedrifvas.

Då jag önskat, att Riksdagen skulle bestämdt uttala, att teatern vore ett kulturändamål, som borde med statsunderstöd bekostas, så har detta skett derför, att jag tror det vara nödvändigt att staten tager denna konst under sitt omedelbara hägn. Liksom det för den allmänna moralens kraf icke är tillräckligt att förebygga att uppenbara förbrytelser eller svårare brott lätt lyckas, likaså synes mig för teaterns moral otillräckligt, att sedeslöshetens utbrott förekommas, att obscura framställningar ej gifvas på scenen. Konsten fordrar något mycket mer, ty icke allenast i en dålig pjäs, utan äfven i utförandet

af densamma kan ligga anledning till utbredande af sedeslöshet eller åtminstone af sjelfsväld, som icke bör få tillåtas. Liksom inom sedligheten i allmänhet måste finnas tukt, måste äfven finnas tukt i utöfvandet af skön konst.

Statsutskottet har i sitt föreliggande betänkande redogjort för teaterfrågans behandling från år 1881. Utskottet saknar dervid den utredning, som från Kongl. Maj:t varit att förvänta, äfvensom det förslag om definitivt ordnande af teatrarnes ställning, hvilket Riksdagen vid flerfaldiga tillfällen begärt. Under tiden mellan 1881 och 1884 framlades dock af regeringen åtskilliga förslag till teaterfrågans lösning, men dessa accepterades icke af Riksdagen. Sedan år 1884 har dess värre icke något förslag till definitiv lösning af frågan tillkommit, och detta är rätt sorgligt, men jag tror att dertill kan finnas fullt giltig anledning. Statsutskottet säger uti sitt betänkande på sid. 11: "Men skulle, om ännu ett års uppskof för åstadkommande deraf (af sådan lösning) beredes, detta år gå till ända utan att målet ändock vinnes, är det fara, att detta på många håll kan komma att anses såsom ett bevis, att slutlig lösning af frågan i den rigtning, Riksdagen önskar, icke är möjlig att uppnå och att nytt uppskof därför, såsom gagnlöst, icke varder medgifvet." Då statsutskottet säger detta, borde man ock kunna vända om det och säga, att frågan skulle lätt kunna lösas, om förslag dertill framkomme i den rigtning Riksdagen önskar. Kongl. Maj:t har väl erfarit, att Riksdagen önskar en lösning, men till ledning af hvad Riksdagen önskar i detta fall har Kongl. Maj:t icke fått något af Riksdagen gifvet meddelande. Visserligen framställer utskottet i följd härefter i sitt betänkande en del förslag och kommer slutligen derhän, att det i början af nästa stycke säger: "Fluru härmed än kan komma att gå och huru olika meningarne än må vara om den ställning staten rätteligen bör intaga till teatrarne och upprätthållandet af deras verksamhet, så torde svårligen någon mera afsevärd meningskiljaktighet kunna råda derom, att den nuvarande stora teatern så snart som möjligt borde ersättas med en ny." Der ligger således för statsutskottet klart, att meningarne äro ganska delade om det sätt, hvarpå frågan bör lösas, utom i det att ombyggande af stora teatern är ett vilkor för en lycklig lösning af frågan. Det är också just af denna anledning, som det varit omöjligt för regeringen att framlägga något förslag för Riksdagen. Ty under det åtskilliga stora byggnadsfrågor föreligga, har det knappast varit möjligt att för teatern föreslå en tomt, sådan att icke möjligen Riksdagen skulle önska der förlägga blifvande riksdagshus. Man har sålunda under afvaktan på afgörandet af denna fråga måst vänta på ett definitivt afgörande af teaterfrågan, men det lider intet tvifvel, att, i samma stund Riksdagen fattar beslut angående riksdagshusets byggande och å hvilken tomt det skall ligga, ett förslag från regeringen kan framkomma om teaterfrågans slutliga lösning.

I sammanhang härmed står den nu föredragna punkten angående reparation af stora teaterns hus. Såsom kammaren har sig bekant af den kongl. propositionen, har öfverintendentsembetet fått sig ålagdt att i infordradt utlåtande afgifva förslag angående nödig reparation af denna teater. Öfverintendentsembetet har meddelat, att tre olika

*Anslag till
de kongl.
teatrarne.
(Forts.)*

Anslag till
de kongl.
teatrarne.
(Forts.)

utvägar dertill kunde gifvas, den dyraste för en kostnad af 475,000 kronor, den andra för 75,000 och den tredje för 28,820 kronor. Det sista kostnadsförslaget afser endast att för en kortare tid möjliggöra arbete på stora teatern. Då teaterfrågan, såsom jag nyss nämnde, hufvudsakligen beror på att kunna anskaffa ny lokal för stora teatern, lärer deraf framgå, att under den tid den nya byggnaden uppföres — någon tid kommer naturligtvis att dertill åtgå — måste, om någon teaterverksamhet alls skall derunder fortgå, denna ega rum på stora teatern. Men det är icke möjligt att dermed fortsätta under nuvarande förhållanden. Regeringen har icke på sitt ansvar kunnat taga att underlåta göra framställning om reparation af denna byggnad, så att icke fara der må uppstå för publikens och artisternas säkerhet under pågående representation. Den bristfälliga anordningen på scenen ökar den eldfara, som svälfvar öfver stora liksom alla under äldre tider inredda teatrar. De sista dagarnes sorgliga påminnelser torde visa, huru farligt det är att undandraga sig reparationer, när de af vederbörande myndigheter förklaras vara nödvändiga. Statsutskottet erkänner ju också nödvändigheten af sådana reparationer. Vissa reservanter vilja dertill anvisa ett mindre belopp än det af Kongl. Maj:t begärda, men majoriteten inom utskottet säger, att en sådan reparation kan verkställas utan det af Kongl. Maj:t äskade anslaget och hänvisar till teaterns i öfrigt knappa, jag kan säga otillräckliga egna tillgångar och inkomster. Till några andra beräkningar än dem öfverintendentsembetet i det afgifna utlåtandet lemnat har jag icke haft tillgång, utan har jag måst använda de siffror det lemnat. Om Riksdagen nu skulle säga: "Icke något anslag till reparationer, men spela ändå", så har Riksdagen dermed tagit på sig ansvaret för de olyckor, som möjligen kunna hända.

Ehuru den punkt i statsutskottets betänkande, som angår uppehållandet af vidare verksamhet på teatrarne, ännu icke är föredragen, skall jag dock tillåta mig derom yttra några ord. Statsutskottet har der upptagit sitt förslag från år 1884, att såsom vilkor för statsmedels utgående för ändamålet skulle uppställas, att Stockholms stad eller andra skulle bidraga dertill med ett visst, af statsutskottet föreslaget belopp. Vissrligen anser jag, att det icke vore otillbörligt, utan tvärtom mycket i sin ordning, om Stockholms kommun, som af teatrarne drager obestridliga förmåner, äfven för tillfället till dem anvisade medel, och jag har också just därför föreslagit Kongl. Maj:t att till Stockholms stadsfullmäktige aflåta en skrifvelse med förfrågan, om fullmäktige skulle vilja för stadens räkning lemna till teatrarne antingen ett årligt anslag eller ett på en gång utgående bidrag till teaterbyggnaden. Såsom bekant hafva stadsfullmäktige härpå svarat nej, och det gjorde fullmäktige äfven på liknande förfrågan år 1884. Man skulle därför möjligen kunna säga, att frågan nu föreligger i samma skick som år 1884, och att statsutskottet således ej bort vara förhindradt att ännu en gång framställa sitt vilkor. Men här tillkommer den omständigheten, att då Riksdagen år 1884 fattade sitt beslut, ansåg Riksdagen sig lägga ett tryck på stadsfullmäktige, som desse antogos ej skola kunna motstå, men detta visade fullmäktige sig

kunna göra och afslogo anslaget. Således föreligger frågan verkligen i annat läge än år 1884. Det är således af erfarenheten bekräftadt, att stadsfullmäktige kunna svara nej, då Riksdagen framställt fordran om bidrag till teaterverksamhetens upprätthållande, och likaså att de vägrat jakande besvara Kongl. Maj:ts hemställan att frivilligt antaga förslaget och möjligen jemväl under sådana omständigheter framkomma med de vilkor de önska uppställa för ett bifall till de gjorda förslagen. Det synes mig därför ej förefinnas någon möjlighet, att stadsfullmäktige, för fjerde gången tillsporda, skulle nu svara ja. För så vidt frågan gjorts beroende af bidrag af Stockholms stad, skulle således utskottets föreliggande förslag innebära ett afslag.

Men statsutskottet har ock sökt anskaffa medel på annat håll och ställt i utsigt bidrag af andra än stadsfullmäktige i Stockholm, genom att säga att bidrag af "Stockholms stad, eller andra, eller Stockholms stad i förening med andra" borde vara ett vilkor för lemnanande af anslag. Jag hemställer dock, huruvida herrarne anse att under närvarande tryckta tider enskilde kunna befinnas villiga att lemna ett icke obetydligt anslag för en verksamhet, som de betrakta såsom en statens angelägenhet. Följden af ett sådant beslut skulle äfven vara liktydigt med afslag. Och hvad skulle häraf resultera. Man torde icke behöfva många ord för att nämna hurudana förhållandena skulle blifva, sedan teatrarne, genom ett Riksdagens beslut beröfvade statens understöd, endast omkring tre veckor efter beslutets fattande måst upplösas, huru många enskilde som skulle befinna sig utan anställning och sin deraf beroende utkomst. Jag vågar påstå, att deraf skulle uppkomma ett allmänt elände och betryck, och jag är öfvertygad, att Första Kammaren icke skall vilja åstadkomma något sådant.

Det är visserligen sant, att det sätt, hvarpå statsutskottet här föreslagit att lösa den förevaranda delen af frågan, ställer sig för teatrarne något förmånligare än hvad Kongl. Maj:t hos Riksdagen begärt. Men skilnaden är dock icke så särdeles stor, ty under det Kongl. Maj:t begärt för reparation af stora teaterns hus ett anslag å 28,820 kronor och derjemte ett kreditiv å 25,000 kronor, har statsutskottet föreslagit beviljandet af tillsammans 50,000 och 15,000 kronor, d. v. s. en skilnad af 11,180 kronor, som teatrarne skulle få mera genom antagande af det af utskottet föreslagna sättet, om nemligen det påräknade bidraget komme att utfalla. Det torde dock vara bättre att taga det säkra anslaget än det ovissa, och jag tror därför att kammaren gör de kongl. teatrarne en större tjänst genom att taga det af Kongl. Maj:t föreslagna sättet än det af statsutskottet. Genom iakttagande af en stark hushållning tror jag ock, att det ej skall visa sig omöjligt att bedrifva teatrarne verksamhet på det sätt Kongl. Maj:t föreslagit. Det är egentligen den lyriska teatern, som behöfver understöd, och den skulle då få ungefär samma tillskott som förut, ty den finge jemväl begagna sig af den genom dramatiska teaterns utarrendering uppkomna arrendesumman, 15,000 kronor.

Men, torde någon fråga, hvarför har Kongl. Maj:t föreslagit en sådan utarrendering, då det anses, att den dramatiska teatern lemnar

*Anslag till
de kongl.
teatrarne.
(Forts.)*

*Anslag till
de kongl.
teatrarne.*
(Forts.)

till den kongl. teatern i sin helhet ett större bidrag än som fått sitt uttryck i den nämnda arrendesumman. Denna sak är dock oviss. Ty under det teaterdirektionen påstår, utan att dock kunna med siffror ådagalägga det, att den dramatiska teatern gifver teaterns verksamhet en bestämd fördel, har teaterkomitén af år 1881 påstått, att förhållandet ej är sådant, utan att kostnaderna skulle minskas, om dramatiska teatern skildes från stora teatern, och teaterverksamheten ej bedrefves å mer än en scen. Genom utarrenderingen vore den fördelen således vunnin, att man fått ett bestämdt uttryck för huru mycket dramatiska teatern lemnar i öfverskott, och denna fördel får ej inskränkas till dessa 15,000 kronor. Ty bland arrendevilkoren har upptagits skyldighet för dramatiska teaterus artister att uppträda tidtals på stora teatern. Härigenom tillskyndas stora teatern bestämd fördel på samma gång man dragit försorg derom att de stora skåde-spelen ej försvinna från den svenska scenen.

Med afseende på de belopp, som stora teatern skulle komma att disponera enligt Kongl. Maj:ts förslag, så visar sig, att utöfver det vanliga anslaget på 60,000 kronor skulle stora teatern erhålla ett kreditiv på 25,000 kronor äfvensom arrendesumman för dramatiska teatern, 15,000 kronor, eller tillsammans 40,000 kronor öfver det ordinarie anslaget. Detta stämmer väl öfverens med det förslag, som från finansdepartementet utgick år 1883. Ty när teaterdirektionen då fick befallning att uppgöra förslag öfver de anslag, som skulle vara erforderliga, om stora teatern användes endast för lyriska föreställningar, uppgafs kostnaden till några och 30,000 kronor. Chefen för finansdepartementet uppgaf derpå det belopp, som erfordrades, till 40,000 kronor, och derom framställdes proposition till Riksdagen. På detta sätt kommer man till samma sifra som den år 1883 uppgifna, och det torde således vara möjligt att drifva teaterverksamheten på stora teatern endast för lyrisk verksamhet med det föreslagna beloppet. Men dertill fordras visserligen en hushållning något starkare än hittills.

Kammaren torde dock observera att under de sista åren, långt ifrån att sådana spådomar gått i fullbordan, att vid 1887 års riksdag Kongl. Maj:t skulle framkomma med begäran om några hundra tusen kronor för att ersätta den skuld de kongl. teatrarne då skulle ådragit sig, har deras budget gått jemnt i hop under spelåret 1884—1885 och för 1885—1886 har kreditivet ej behöft till hela sitt belopp tagas i anspråk. För förhållandena under nu pågående spelår är jag ej i tillfälle att lemna någon redogörelse. Kongl. Maj:t har således ej behöft besvära Riksdagen med begäran om något särskildt anslag för att betäcka de kongl. teatrarne skulder.

Jag tillåter mig hemställa, att kammaren behagade bifalla den kongl. propositionen med afseende å de kongl. teatrarne, och, angående den nu föredragna punkten, att kammaren behagade bevilja de 28,820 kronor, som Kongl. Maj:t begärt för reparationer å kongl. stora teatern.

Herr Schotte: Herr greve och talman! Mine herrar! Då jag för min del icke har kunnat komma till samma resultat i den föreliggande

frågan som statsutskottets pluralitet, torde det tillåtas mig att med några ord i korthet angifva min ståndpunkt deri, och jag får då till herr grefven och talmannen hemställa, om det dervid medgifves mig att behandla teaterfrågan i sin helhet, utan att behöfva inskränka mig till den nu föredragna punkten.

*Anslag till
de kongl.
teatrarne.
(Forts.)*

Herr grefven och talmannen yttrade i anledning häraf, att det alltid varit vanligt att, då ett förslag, som innehölle flera punkter, i kammaren vore under behandling, det stått öppet för hvarje talare att, äfven om endast en punkt af förslaget föredragits, yttra sig öfver förslaget i dess helhet, men att, när öfverläggningen angående den föredragna punkten förklarats slutad, propositionen icke framställdes på några andra yrkanden än dem, som blifvit gjorda i afseende på den föredragna punkten.

Herr Schotte: I afseende på sjelfva hufvudsaken får jag bekänna, att jag hör till dem, som anse den sceniska konsten utgöra ett så viktigt inlägg i ett lands kulturverksamhet, att den förtjenar att af staten på ett kraftigt sätt understödjas. I synnerhet gäller detta om den lyriska scenen, hvilken erfordrar så ofantliga kostnader i jemförelse med den dramatiska teatern, att å densamma en verksamhet svårigen kan uppehållas utan statens bistånd. Icke heller kan jag medgifva, att den musikaliska konsten utöfvar ett mindre fördelaktigt inflytande än de öfriga sköna konsterna. Liksom vi hafva vår fria konsternas akademi och vårt nationalmuseum, öfver hvilket vi med rätta glädja oss, och liksom vi uppmuntra målerikonsten, anser jag att vi behöfva ej blott musikaliska akademien, utan äfven en lyrisk opera. Jag tror också, att det knappast i hela Europa finnes någon större sådan teater, som ej åtnjutit i mer eller mindre mån statens understöd. Äfven i de mindre tyska staterna finnes en sådan opera på åtminstone ganska många ställen.

Jag har gjort mig underrättad om staten för aflöning och arfvoden för artisterna vid de kongl. teatrarne, och uppgå dessa löner och arfvoden årligen till något mer än en half million kronor, hvaraf stora teatern drager allra största delen. Det låter sålunda tänka sig, att svårigen någon lyrisk teaterverksamhet kan ega rum utan statsunderstöd. Men någon invänder måhända, att besparingar af större omfattning låta sig göra, och att man derigenom skulle kunna få debet och kredit att gå i hop. Jag vågar, hvad kongl. hofkapellet angår, med bestämdhet uttala den åsigten, att ingen inskränkning kan ega rum i artisternas antal och ej heller i deras aflöning. När man tager i betraktande de stora anspråk, som ställas på hofkapellets ledamöter och deras ytterst ansträngande befattning, måste man tvärtom beklaga, att tillgångarna ej kunna medgifva att något frikostigare än nu ersätta dem deras arbete. Hvad den egentliga artistcorpsen angår, vågar jag ej derom uttala något positivt omdöme. Jag tror visserligen, att någon inskränkning i antalet kan ega rum, men i afseende å lönebeloppen lär icke någon synnerlig jemkning kunna göras. Om kören gäller detsamma, liksom om balettstaten, ehuru i den sistnämnda en

Anslag till
de kongl.
teatrarne.
(Forts.)

reduktion kanske lättast skulle kunna göras. Det slutliga resultatet häraf blir, att möjligen några tusen kronors besparing skulle kunna göras, men ej någon af den betydelse, att den kan i synnerlig mån visa rättmätigheten af att nu i betydligare grad nedsätta det anslag, som begärts för de kongl. teatrarne.

Hvad särskildt första punkten beträffar, så finner man, om man får en närmare iublick deri, att det nuvarande teaterhuset är så bristfälligt och dåligt, att det har syntts statsutskottet — och den meningen delar jag — att en fullständig ombyggnad eller nybyggnad måste ovilkorligen ega rum. Finansministern har nyss påpekat att den summa, som är här begärd, är ganska ringa, och att stora faror äfven till följd af uppkommen eld kunna under nuvarande förhållanden drabba såväl artisterna som publiken. Jag ber härvid få erinra, att den begärda summan icke gifver något betryggande mot eldfara, utan endast är afsedd att användas för en förstärkning af murarne och andra behöfliga arbeten. Statsutskottet har ansett att en summa för reparationer måste vara alldeles bortkastad, då inom kort en ombyggnad på stora teaterns nuvarande tomt eller nybyggnad på annan plats, exempelvis Karl den trettondes torgs norra del, måste ske, och har därför icke velat bevilja något. Friherre von Essen har föreslagit, att Riksdagen skulle anvisa till de allra oundgängligaste reparationerna 10,000 kronor, och deruti har jag förenat mig. Jag ansåg, å ena sidan, att 28,820 kronor vore alldeles för mycket att helt och hållet kasta bort, men, å den andra, att Riksdagen icke stode till svars med att icke lemna *något* belopp. Siffran, 10,000 kronor, är nog, det medger jag gerna, något godtyckligt tilltagen, och om någon kan framställa någon annan siffra, som är riktigare och mera betryggande, vill jag icke motsätta mig det. Jag tror att 10,000 kronor äro bättre än intet, och därför har jag förenat mig med friherre von Essen, till hvars förslag jag får yrka bifall.

I afseende å den andra punkten, eller frågan om bidrag från Stockholms stad eller andra, så får jag säga att jag är af den öfvertygelsen, att Stockholms stad ovilkorligen bör på kraftigt sätt understödja teatrarne verksamhet, om det skall vara möjligt att uppehålla denna verksamhet, och att således Stockholms stad eller dess invånare, ett bolag eller konsortium, måste taga verksam del i understödet. Men då vi finna att stadsfullmäktige senast i december förlidet är afslagit alla Kongl. Maj:ts framställningar, och denna fråga till följd af Riksdagens upplösning kommit så sent fram, att vi nu stå vid gränsen af spelåret, samt en mängd personers existens hotas, om Riksdagens beslut icke skall vinna verklighet på grund af att vilkoret därför skulle förfalla, anser jag det i detta ögonblick vara olämpligt att uppställa vilkoret om bidrag från Stockholms stad. Jag anser därför att man bör bevilja anslaget utan att dervid fästa berörda vilkor. Härigenom uppgifver man ingalunda grundsatsen att Stockholms stad vid teaterfrågans slutliga lösning deri skall taga en verksam del. Den reservation, jag vid punkten b) afgifvit, skiljer sig från Kongl. Maj:ts förslag endast deruti, att ett upptagande af teaterverk-

samheten af mig anses böra ske icke *för statens räknning*, utan *med understöd af statens medel* med ett bestämdt anslag. Detta är i öfverensstämmelse med hvad Riksdagen under senare åren i denna fråga uttalat.

I afseende å den dramatiska teaterns utarrendering hyser jag den åsigt, att en sådan utarrendering vore synnerligen fördelaktig i ekonomiskt hänseende för konsortiet, och att detta konsortium består af sådana personer, att Riksdagen kan utan fara åt detsamma öfverlemna att upprätthålla den dramatiska teaterns verksamhet. För stora teatern deremot torde denna utarrendering blifva så mycket mera ofördelaktig. Finansministern har emellertid nyss påvisat, att man icke har någon egentlig säker grund att härvid stödja sig på, och det synes ligga Kongl. Maj:t om hjertat att frågan om utarrenderingen går igenom. Jag anser därför att det vore försigtigast dröja med beslutet om punkten c) och önskar att denna punkt måtte återremitteras, på det att man först kunde se huru Riksdagens beslut i de föregående momenten utfölle.

Frih. Klinekowström: Oaktadt de två föregående talarne i denna fråga behandlat densamma i dess helhet och i hela dess utsträckning, tror jag likväl det riktigaste vara att för närvarande endast diskutera punkten a) och spara den större diskussionen rörande de kongl. teaternes verksamhet och behovet af dylika konstinrättningar för ett civiliseradt land, till dess punkten b) kommer före.

Hvad beträffar punkten a), der fråga endast är om anslag till det af Kongl. Maj:t såsom minimum uppgifna beloppet, 28,820 kronor, för att dermed åstadkomma högst nödvändiga reparationer å det kongl. operahuset, skulle derigenom kunna förekommas ganska stora olyckor för den teaterbesökande allmänheten. Detta anslag har nu statsutskottet, jag vet egentligen icke af hvad skäl, afstyrkt. Det torde möjligen förvåna åtskilliga ledamöter af denna kammare, att jag, som i det hela är mycket snål på statens medel till utgifters bestridande, och derjemte vid remissen af den kongl. statsverkspropositionen förklarar att bristande förtroende för Konungens rådgifvare hindrade mig att lemna min röst till några nya anslag, vare sig på ordinarie eller på extraordinarie stat, likväl vill med min röst biträda hvad Kongl. Maj:t här af Riksdagen äskat. Jag gör det just därför att, såsom jag i min protest vid remissdebatten sade, jag icke ville bevilja anslag derest icke *allmänt väl* det fordrade eller ett afslag strede mot tredje mans rätt, och jag anser att reparation af det kongl. teaterhuset berör allmänt väl. Jag åtminstone vill icke taga på mitt samvete att neka ett så ringa anslag för så betydliga reparationer, som här äro i fråga och hvarigenom skulle förekommas olyckor och förderf till lif och lem för den teaterbesökande allmänheten. Jag kan icke förstå ett sådant resonnement, som här blifvit framlagdt, och det skulle smärta mig mycket, om detta jemförelsevis obetydliga anslag icke beviljades. Mot ett yttrande af statsrådet och chefen för finansdepartementet, som berörde just denna punkt, måste jag inlägga min protest. Om jag rätt upp-

Anslag till
de kongl.
teaterne.
(Forts.)

Anslag till
de kongl.
teatrarne.
(Forts.)

fattade friherre Tamms yttrande, nämnde han att, om Riksdagen säger: "Ingen reparation skall ega rum, men spelas skall det ändå!" då hade Riksdagen, sade herr friherren, påtagit sig de olyckor, som derigenom kunde uppkomma. Jag beklagar att friherre Tamm icke är närvarande, men jag vill dock säga, att jag anser att ansvaret för dessa olyckor icke kan kastas på Riksdagen, ty det står otvivelaktigt regeringen fritt att, om Riksdagen nekar nödvändiga anslag till teaterns reparation, tillsluta dess dörrar och förbjuda allmänheten komma in i en fallfärdig och för eldsvåda utsatt byggnad, der den kan förlora lif och lem. Det vore därför illa om Riksdagen icke beviljade detta anslag, och jag vill för min del varmt förorda det. Jag förbehåller mig att, om Gud gifver mig helsan under loppet af denna diskussion, få med några ord återkomma till saken vid behandlingen af punkten b), der jag anser frågan om teatrarne verksamhet böra diskuteras, och dervid har jag åtskilligt att anmärka såväl mot statsutskottets majoritetens estetiska åsichter som mot dess i denna fråga ådagalagda snille och smak.

Frih. Leijonhufvud: Jag är visserligen icke en så varm vän af teatrarne som den siste talaren, men jag erkänner likväl obetingadt att vi icke kunna undvara en opera. Frågan är blott hvad man för närvarande har att göra. Jag har redan länge betraktat de uppståndna sättningar och stora sprickor uti teaterbyggnadens södra del såsom ganska hotande, men att husets inre delar voro så usla som den nu offentligen meddelade beskrifningen uppgifver, det visste jag verkligen icke. Man ser här i betänkandet omtaladt, hurusom på en del ställen operahuset hvilat på bjelklag, hvilka vid lågt vatten ligga 2 à 3 fot öfver saltsjöns vattenyta och sålunda äro utsatta för röta. Huru långt denna fortskridit, torde vara svårt att säga, men att den redan börjat, det uppgifves, och i så fall plägar fortgången ske hastigt. Det heter vidare att på ett ställe en sänkning af fasaden af 4 tum vore synlig. Största sättnungen vid husets båda södra hörn vore 1,25 och 1,26 fot. Hela scenområdet vore synnerligen bristfälligt och taket öfver nämnda område liksom trappor, tak m. m. hade stora sprickor. Taket öfver salongen hängde ned, och borde förstärkas. Klädlogebyggnaden, hvars grund vore dålig och belägen på utfyld mark omkring 20 fot öfver lägsta vattenytan, hade sjunkit minst $\frac{1}{2}$ fot mer än teaterhuset deromkring. Beträffande eldfaran heter det, att såväl under salongens golf som öfver dess tak vore öppet mot scenens undervåningar och vindsbottnar, der brännbara och lätt antändbara ämnen vore hopade, så att lågor och rök obehindradt kunde framtränga såväl under som öfver publiken. Af allt detta framgår, att byggnaden befinner sig i ett mycket miserabelt skick. De 28,820 kronor, som nu ifrågasatts, kunna möjligen användas att stötta upp byggnaden så att den icke ramlar, men är alldeles otillräckligt för att garantera att icke en förnyad sättning eger rum och hindra de olyckor, som deraf kunna inträffa. Härigenom kunna lätt eldstadsrören erhålla en spricka på något ställe och antändning ega rum. Det var icke många år sedan vi hade en eldsvåda i teaterhuset, och jag beklagar att huset då icke brann upp. Att

nu använda 28,000 kronor på en reparation utan att derigenom på något sätt någon garanti gifves allmänheten att icke blifva innebränd, det anser jag icke vara väl använda penningar. Jag fruktar också att dessa penningar, använda på att uppstötta byggnaden, blott skulle gifva anledning till att allt längre och längre uppskjuta frågans slutliga lösning, ty genom uppstöttningen kan kanske huset stå ännu i tio år och under tiden är eldfaran för publiken lika stor som förut. Ju förr frågan kommer till sin spets, desto större är utsigten att snart få den ordnad. Då fråga blir att göra något verkligt varaktigt för teatern, skall jag icke sätta mig deremot.

Hvad öfriga punkter beträffar, ber jag att få yttra mig om dem då jag nu har ordet. Teatrarnes affärer hafva alltid varit dåliga och vi se här af statsrådsprotokollet hvilka tillskott undan för undan måst göras först af Kongl. Maj:t och sedan af Riksdagen. Huru förhållandet nu är, känner man icke, men finansministern antyde att tillgångarne äro för små. Förmodligen gå affärerna ej ihop vid årsafslutningen den 1 juli. Nu vill statsutskottet att teatrarne skola fortgå och tillstyrker sammans beviljande under vilkor att Stockholms stad bidrager såsom förut. Stadsfullmäktige hafva redan afslagit framställningar härom och hade jag varit stadsfullmäktig, så skulle jag också hafva motsatt mig ett sådant anslag. Jag anser detta icke vara en sådan utskyld, som tillhör kommunen, och majoriteten i Stockholms fullmäktige vill heller icke veta af något dylikt anslag. Det är den allmänna mening i Stockholm, att den, som går på teatern bör betala derför, men att den, som icke går, bör vara befriad. Kommunalutskylderna stiga och fastighetsvärdena sjunka. Allmänheten vill derför icke veta af en sådan utgift, och jag hoppas att, om Riksdagen skulle tvinga fullmäktige att ännu en gång yttra sig, det måtte gå såsom förut. Då blir frågan satt på sin spets, och det tror jag vara bättre. Ett bidrag från Stockholm nu vore endast första steget på samma bana och man komme sedan och påstode, att kommunen en gång åtagit sig att lemna bidrag till teatern. Man begär då af Stockholm att vid frågans definitiva lösning fylla hvad som brister och derpå vill jag icke inleda staden. Bättre vore då att stänga teatrarne och använda de anslag, Kongl. Maj:t möjligen fortfarande kan vilja lemna, jemte inkomsten af dramatiska teaterns utarrendering, och det ordinarie statsanslaget, som jag ej vill indraga, till personalens underhåll under ett år eller två. Så är åtminstone min uppfattning af saken och jag kommer att rösta mot denna punkt.

Friherre von Essen, Fredrik: Det förefaller som det skulle hafva varit för vinnande af en kortare diskussion lämpligare, om kammaren diskuterat denna fråga punktvis. Man hade då fått beröra hvarje punkt kort och för sig och icke behöft sammanblända alla punkter. Nu hafva likväl alla punkterna blifvit af föregående talare berörda och det är temligen svårt att afskilja första punkten utan att i någon mån beröra de öfriga, för att kunna ingå i svaromål på de yttranden, som blifvit i frågan fälda. Jag måste således nu

Anslag till
de kongl.
teatrarne.
(Forts.)

underkasta mig att i detta mitt yttrande i någon mån beröra äfven de andra punkterna.

Det är ju för alla bekant att under de senare året intresset för teaterverksamheten, särskildt hvad den lyriska scenen angår, i betydlig mån aftagit. Den, som följt med teaterfrågan under flera år, skall finna att detta intresse svalnat. Men ännu finnes det likväl så mycket intresse kvar, att statsutskottet trott sig kunna uttala den åsigt, att Riksdagen icke vill undandraga sig att i väsentlig mån bidra till en ombyggnad af kongl. stora teatern, och äfven yttrat att, huru olika meningarna om teaterns verksamhet och dess framtid än vore, så äro likväl alla ense derom att en snar ombyggnad måste ske, dels derföre att det ekonomiska resultatet icke kan blifva godt, så länge den nuvarande byggnaden begagnas, dels ock derföre att det nuvarande teaterhuset innebär så många faror så väl till följd af eld som genom ras, i det nemligen vissa murar äro så bristfälliga, att de nödvändigt måste repareras. Hvad statsutskottet vidare trott sig kunna säga i fråga om teaterhusets ombyggnad är uttryckt på sidan 11, der utskottet tillåtit sig uttala några tankar derom. Utskottet har der framkastat den tanken, att Riksdagen icke skulle finnas ovillig att upplåta någon af dess tomter, vare sig teatermoten eller någon annan, såsom t. ex. norra delen af kungsträdgården, om Stockholms stad eller andra intresserade personer kunde förena sig om att bygga en teater.

Med afseende derpå att teaterverksamheten icke skulle fortgå för statens räkning, har en talare här nyss sagt, att detta skulle för konsten medföra den fara, att en nödig kontroll skulle saknas öfver att icke andra pjäser uppfördes än sådana, som vore lämpliga i den allmänna sedlighetens intresse, och att, äfven om goda pjäser valdes, man icke skulle iakttaga sedlig hållning och tukt. För min del tillåter jag mig dock vara af en annan mening och tror, att min åsigt i det fallet delas af många. Jag håller nemligen före, att, för så vidt staten har lemnat ett betydande bidrag såväl genom upplåtande af tomt m. m., som ock genom att bispringa med årliga kontanta medel, hvilket staten bör göra, vid sådant förhållande eu tillräcklig kontroll i detta afseende bör och kan från statens sida utöfvas.

En mening, som på senare tiden allt mera gjort sig gällande i teaterfrågan, är den, att staten *icke* borde för sin räkning bedriva teaterverksamheten. För cirka tio år tillbaka vågade man knappast uttala en sådan mening, emedan man ansåg, att det var nödvändigt, och Riksdagen tog tigande emot den present, som gafs, då, så att säga, teaterns budget öfverlemnades till Riksdagen. Detta skedde, som sagdt, under tystnad och med godkännande af att anslag lemnades. Men jag känner icke till någon annan statsinstitution, som är ordnad på ett sådant sätt, att Riksdagen icke är i tillfälle att reglera någon inkomst- och utgiftsstat för densamma eller i öfrigt taga befattning med dess handhavande. Att detta likväl icke i framtiden kan så fortgå, torde man med hänsyn till den sammansättning Riksdagen har, lätt kunna förutse, äfvensom att, om teaterverksamheten på så sätt skall bedrivas för statens räkning, den löper största fara att blifva tillintetgjord. Om deremot ett nytt teaterhus kan åstadkommas och den

sceniska verksamheten bedrivnas vare sig genom enskilde eller för Stockholms stads räkning med understöd af staten, då anser jag, att teaterns framtid på bästa sätt skulle kunna betryggas.

Hvad Kongl. Maj:t nu har framställt i sin proposition, afser icke något annat än att uppehålla teaterverksamheten, till dess ett antagligt byggnadsförslag kan komma till stånd. Det är verkligen att beklaga, att under denna tid af tre år som denna verksamhet från år 1884 uppehållits genom tillskott af enskilde, någon byggnadsplan icke kunnat framläggas. Herr statsrådet och chefen för finansdepartementet har förklarat, att orsaken dertill legat i den ovisshet, som rådt i frågan om nytt riksdagshus, hvarmed denna blifvit förknippad. Detta kan visserligen vara sant. Men det är icke desto mindre beklagligt, att vi nu stå på samma punkt som för tre år sedan, och svårigheterna att uppehålla teaterverksamheten blifva allt större år från år. Nu har statsutskottet emellertid vidhållit den ståndpunkt, som 1884 års Riksdag intog, då förslaget framkom om bidrag af 50,000 kronor af Stockholms stad eller af enskilde. I så måtto har jemväl denna framställning nu blifvit utsträckt och dermed en möjlighet funnen att snarare nå målet, genom att utskottet föreslår, att en del af bidraget skulle kunna lemnas af stadsfullmäktige och en del af enskilde. Deremot har man anmärkt, att stadsfullmäktige på Kongl. Maj:ts framställning i denna fråga afgifvit ett nekande svar. Det kan visserligen så sägas, när Kongl. Maj:t framstälde detta förslag jemte det om nybyggnad. Men härvid tillåter jag mig dock en liten anmärkning. Det torde vara för alla bekant och framgår dessutom af handlingarna, att teatervännerna bland stadsfullmäktige vid detta tillfälle med största intresse omfattade förslaget om nybyggnad och till ett icke så obetydligt antal förenade sig om det från beredningsutskottet utgångna förslaget att med 600,000 kronor bidraga till uppförande af nytt teaterhus, hvilket förslag föll med endast några få rösters öfvervigt. I och med detsamma som teatervännerna visade sig hellre vilja befrämja nybyggandet af teatern än gifva årligt bidrag, kan icke sägas, att denna senare fråga verkligen blifvit behandlad såsom den borde. Detta förhållande har i någon mån synts mig kunna gifva anledning förmoda, att man med någon bättre förhoppning nu skulle kunna göra framställning derom. Hvarför statsutskottet har föreslagit, att ett sådant bidrag skulle ifrågasättas, beror egentligen derpå, att man icke kunnat antaga, att teaterverksamheten skulle kunna bedrivnas med det ringa belopp, som Kongl. Maj:t begärt utan att få detta tillskott af 50,000 kronor. Ty de 28,820 kronor, som upptagas i det kongl. förslaget, kan jag, för min del, icke, såsom herr statsrådet och chefen för finansdepartementet beräknat, finna skola i någon mån underlätta teaterverksamheten, då denna summa helt och hållet är afsedd för reparationer. Det återstår således icke mer än de af Kongl. Maj:t begärda 25,000 kronor i stället för förut lemnade 15,000 plus 50,000 kronor. Under sådana förhållanden har statsutskottet ansett det vara försigtigt att på så sätt vinna en ökad tillgång. Men framför allt har man ansett det vara önskligt, att icke staten ensam bure denna utgift, utan delade den med Stockholms stad.

*Anslag till
de kongl.
teatrarne.
(Forts.)*

Anslag till
de kongl.
teatrarne.
(Forts.)

Denna strid är obehaglig för båda parterna, men den måste förr eller senare utkämpas.

Hvad sjelfva den nu föredragna punkten om dessa 28,820 kronor till reparationer beträffar, så har statsutskottet afstyrkt den. Jemte några andra ledamöter af denna kammare inom utskottet har jag reserverat mig deremot och anhållit, att 10,000 kronor måtte för detta ändamål beviljas. Skälet hvarföre jag, för min del, tilltrött mig kunna nedsätta den af Kongl. Maj:t begärda summan, har berott på den förutsättning att endast några få år skulle återstå, tills den nya teaterbyggnaden blefve en verklighet, och att således nu endast de mest oundgängliga och tillfälliga reparationer borde komma i fråga. Bland andra reparationer förekommer en större post på 13,500 kronor till ombyggnad af en mur, som är betydligt sprucken och år från år alltmera satt sig. Statsutskottets ledamöter hafva gjort besök på platsen, och såväl fackman som icke fackman trodde det vara möjligt att i stället för ombyggnad med stöttor kunna uppehålla nyssnämnda mur, hvarigenom betydliga besparingar skulle kunna vinnas. Dessutom är det åtskilliga andra poster, som intaga betydande rum i dessa 28,820 kronor, men hvilka kostnader möjligen skulle kunna sänkas. Då dessutom föga utsigt förefunnits för erhållande af högre anslag, skulle det vara godt, om man åtminstone delvis kunde verkställa några af de mest trängande reparationer.

Men jag ber att för kammaren få framhålla, att dessa reparationer endast afse *förekommande af ras* och den lifsfara, som kan förutses till följe deraf att muren reinnat. Men eget nog, nämnes icke ett ord om den öfverhängande eldfaran, oaktadt öfverintendents-embetet i sitt utlåtande säger, "att, äfven om de ifrågasatta åtgärderna bragtes till verkställighet, i allt fall kvarstode flera missförhållanden, hvilka utgjorde en ständig anledning till eldfara". Vid det besök som statsutskottets ledamöter gjorde på stora teatern, befans det alldeles uppenbart, att der fortfarande rådde en oerhördt stor eldfara, och jag ber att särskildt få framhålla de viktigaste punkterna i detta fall. Dit hör trafiken för teaterpersonalen från klädlogerna bakom scenen, der faran synts mig mycket stor, i fall en lampa skulle slås i kull, hvarigenom elden skulle fatta i damtoiletterna och hastigt sprida sig till det torra trävirke, som der finnes öfver allt i trappor och passager, och då finnes icke en enda utgång för teaterpersonalen från dessa klädloger! Detta beklagansvärda förhållande har också blifvit framhållet både af brandchefen och öfverintendentsembetet. Om också anbringandet af trappor och gångar af jern i stället för dessa träbyggnader för tillfället skulle föranleda till en utgift om några tusen kronor, så vore dessa penningar icke bortkastade, emedan de nykonstruerade trappuppgångarne och passagerne af jern alltid skulle vara användbara i ett nytt eller ombyggt teaterhus.

Men denna förfärliga eldfara hotar för öfrigt från ett annat håll, som ock har blifvit uppmärksammat, nemligen det öppna rum, som är dels under scenen och står i förbindelse med salongen och dels öfver scenen i förbindelse med vinden. Rörande detta finnes ett yttrande i den kongl. propositionen som jag ber att för kammaren få

uppläsa: "I fråga derefter om *eldfaran* inom operahuset, till hvars minskande, enligt derom meddelade föreskrifter af särskildt förordnade komiterade, betydliga omkostnader blifvit under senare åren gjorda, vore densamma fortfarande stor öfverallt inom huset och ej minst i i följd af den myckna eldning i spisar och kakelugnar, som försigginge i källare- och kafélokaler samt bostäder, och vore denna eldfara af särdeles betänklig art för publiken i salongen, då ingen isole-ring funnes emellan scenområdet, der faran vore störst, och salongs-området. Såväl under salongens golf som öfver dess tak vore öppet emot scenens undervåningar och vindsbottnar, der brännbara och lätt antändbara ämnen funnes hopade, och kunde derföre lågor och rök obehindradt framtränga så väl under som öfver publiken, för hvilken en hastig reträtt genom de till kapprum använda tränga korridorerna vore omöjlig." Detta är i sanning en ganska betänklig sak, och då vi under senare tider fått så sorgliga påminnelser om risken i detta afseende, så synes det mig nästan omöjligt att underlåta att göra något för att, om icke alldeles förhindra, åtminstone förminska faran. Men beklagligtvis är derom intet förslag framställt, hvarföre statsutskottet icke kunnat vidtaga någon åtgärd i detta hänseende och kan således icke heller bära något ansvar, om en olycka skulle inträffa.

Men med afseende på de reparationer, hvilka jag nyss framhållit såsom högst nödvändiga till att förekomma ras af muren, har jag ansett, att åtminstone något borde göras, och förenat mig med dem, som yrkat en summa af 10,000 kronor.

Jag skall icke längre uppehålla Kammarrens tid utan anhåller vördsamt, att herr greffen och talmannen behagade göra proposition å det af mig i reservationen framställda förslaget att ett anslag af 10,000 kronor må beviljas till de oundgängligaste reparationerna å stora teaterns hus.

Friherre af Ugglas: Vid genomläsandet af den kongl. propositionen i hvad den rör den nu föredragna punkten, fann jag att öfverintendentsembetet alternativt hemställt att ett belopp af 28,820 kronor måtte anslås för att, såsom öfverintendentsembetet yttrar, afse "arbeten, som vore nödvändiga för husets begagnande utan fara för en kortare tid." När jag vidare såg, att öfverintendentsembetet mycket bjert framhållit den eldfara, som förefinnes å denna teater, kunde jag icke föreställa mig annat, än att det af öfverintendentsembetet föreslagna beloppet skulle få användas äfven till förekommande af *sådan* fara.

Men jag hörde nu af den siste ärade talaren, att i det kostnadsförslag, som af öfverintendentsembetet blifvit framlagdt, afhjelpandet af denna eldfara *icke* ingår bland de arbeten, som med dessa 28,820 kronor vore afsedda. Jag kan, mine herrar, icke annat än på det djupaste beklaga att så är förhållandet, ty om någon fara i närvarande stund föreligger inom stora teaterns hus, så är alldeles ovilkorligen eldfaran i det fallet den största. Omedelbart efter Ringteaterns brand i Wien anbefaldes en noggrann undersökning af förhållandena i teaterns hus. Denna undersökning verkställdes

*Anslag till
de kongl.
teatrarne.
(Forts.)*

*Anslag till
de kongl.
teatrarne.
(Forts.)*

af dertill fullt kvalificerade personer. Uti afgifvet betänkande föreslago de åtskilliga åtgärder, som voro nödvändiga för att såvidt möjligt i detta gamla hus kunna skydda såväl publiken som teaterpersonalen från öfverhängande fara. Med anledning af dessa förslag aflät öfverståhållarembetet till teaterstyrelsen en skrivelse med begäran att sådana åtgärder måtte på det skyndsammaste vidtagas. Teaterstyrelsen har med ganska mycken beredvillighet gått öfverståhållarembetets önskan i denna del till mötes, men i brist af medel har icke styrelsen kunnat vidtaga en eller annan af de måhända allra viktigaste åtgärderna. Bland dessa har Friherre von Essen mycket riktigt påpekat den, som rör trapporna bakom scenen. Om någon af herrarne skulle besöka den kongl. teatern och se huru förhållandet dermed är, är jag fullt öfvertygad, att ingen skulle kunna neka ett måttligt anslag för farans afhjelpande. Förhållandet är nemligen det, att i fonden bakom scenen är ett system af trätrappor, till den grad inveckladt och krångligt, att man nära nog tappar bort sig der. Dessa trätrappor utgöra den enda hufvudsakliga kommunikationsleden från en del af klädlogerna ofvanpå. Vidare är på sidorna af scenen ett system af balkonger, om man så får kalla dem, och från åtminstone några af dessa finnes icke någon annan kommunikation än genom nämnda trätrappor. Det är således gifvet, att om en eldsolycka skulle inträffa inom scenområdet, den personal, som befinner sig på dessa balkonger eller i klädlogerna, icke skulle kunna undandraga sig den öfverhängande faran. I det afseendet har det blifvit föreslaget, såsom friherre von Essen just har antydt, att utbyta dessa trätrappor mot sådana, låt vara helt enkla, af jern, hvarigenom man åtminstone skulle bereda en något säkrare kommunikation.

Vidare har friherre von Essen äfven påpekat ett annat förhållande, som rör utrymmet under scenen. Der måste ovilkorligen, hvilket äfven de sakkunnige uti sitt betänkande medgifvit, företagas några åtgärder för att åtminstone i någon mån bereda skydd i händelse af eldsvåda. Det är omöjligt att på en gammal teater kunna vidtaga fullt säkra och betryggande åtgärder emot eldfara. Någon skyldighet har man likväl att göra hvad man kan i det hänseendet. Senaste tidens erfarenhet har också visat huru angeläget det är att någonting göres i detta fall och huru farligt det är att uppskjuta dylika ärenden. Det är ju allom bekant, huru polisprefekten uti Paris gång efter annan, begärt att åtgärder skulle vidtagas med den nu så sorgligt ryktbara Opéra comique. Hans framställningar blefvo lemnade utan afseende, och det är ganska sannolikt att på uppskjutandet af dessa åtgärder hvilat en del af den sista stora olyckan. Under sådana förhållanden tillåter jag mig hemställa, om icke Riksdagens Första kammare skulle vilja besluta att anslå medel för vidtagande af åtgärder till förebyggande af de mest i ögonen fallande farligheterna. Jag tror att uppmärksamheten har blifvit tillräckligt fäst på dessa förhållanden och då det, som jag nu uppgifvit, stöder sig på fullt sakkunnige och tillförlitlige personers omdömen och utlåtanden, tror jag icke att man kan, utan att taga på sig ett drygt ansvar, afslå det nu begärda anslaget.

Friherre von Essen har i sin reservation föreslagit, att kammaren skulle bevilja ett belopp af endast 10,000 kronor och han har motiverat detta dermed, att derigenom skulle det väsentligaste reparationsarbetet kunna verkställas och sålunda uteslutit de öfriga 18,820 kronorna, på den grund att de afsåge saker, hvilka möjligen kunde uppskjutas. Jag är friherre von Essen tacksam för denna upplysning, ty då skulle återstoden af det utaf Kongl. Maj:t begärda anslaget kunna användas till afhjelpande af de utaf mig påpekade olägenheterna, och jag är öfvertygad om, att ifall detta anslag af 28,820 kronor nu beviljas, skall i väsentlig mån och redan innevarande sommar dessa kunna afhjelpas.

Jag vågar sålunda framlägga denna angelägenhet till kammarens synnerliga behjertande. Jag har ansett det vara min pligt att fästa uppmärksamheten derpå, på det kammarens ledamöter med öppna ögon måtte se hvad som här är förhållandet och derefter fatta sitt beslut.

Jag tillåter mig hemställa om proposition på följande förslag: att kammaren beslutar att för de nödortfigaste reparationerna å kongl. stora teaterns hus och företrädesvis för vidtagande af åtgärder till förekommande af eldfara måtte beviljas de af Kongl. Maj:t begärda 28,820 kronor.

Herr Casparsson: Jag tycker verkligen att det börjar blifva synd om de fosterländska sånggudinnorna, ty ingen vill kännas vid dem. Kongl. hofförvaltningen har, för några år sedan, öfverflyttat dem på statsförvaltningen och Riksdagen har visserligen emottagit och behållit presenten, men vill öfverflytta åtminstone en del på kommunalförvaltningen. Stockholms stadsfullmäktige åter svara: nej, sånggudinnorna höra icke under kommunallagarne. Dertill kommer att sånggudinnornas tempel börjat visa tecken till ett ganska betänkligt förfall. Det har icke allenast satt sig, utan sprickor hafva uppstått här och der i byggnaden, och man har att befara ytterligare ganska allvarsamma sättningar. Om man läser det utlåtande, som öfverintendentsembetet lemnat öfver dessa förhållanden, och hvilket återfinnes på 6 och 7 sidorna i statsutskottets betänkaude, får man det intryck, att saken är ganska ruskig. Jag ber att få uppläsa några rader derur. Det heter deri: "såväl under salongens golf som öfver dess tak vore öppet emot scenens undervåningar och vindsbottnar, der brännbara och lätt antändbara ämnen funnes hopade, och kunde derföre lågor och rök obehindradt framtränga såväl under som öfver publiken, för hvilken en hastig reträtt genom de till kapprum användade tränga korridorerna vore omöjlig." Med anledning häraf har nu Kongl. Maj:t anhållit om ett anslag af 28,820 kronor, såsom det heter, för arbeten, som vore nödvändiga för husets begagnande utan fara för någon kortare tid. Detta har statsutskottet afstyrkt och skälen för detta afstyrkande äro, att man genom beviljandet af detta anslag skulle uppskjuta sjelfva nybyggnadsfrågan. Sedan uppkonstruerar statsutskottet på fri hand ett nytt konstens tempel. Likasom skalden låter Frithiof från sin faders hög se det nya Balderstemple

*Anslag till
de kongl.
teatrarnes.
(Forts.)*

Anslag till
de kongl.
teatrarne.
(Forts.)

resa sig i guld och lågor, så frammanar äfven statsutskottet här framtidssynen af ett nytt konstens tempel, antingen vid norra ändan af Kungsträdgården, der Stockholms invånare icke vilja hafva det, eller också på ruinerna af den grusade stora teatern. Likasom för Frithiof: "Det skimrar öfver och det skimrar under", så äfven för statsutskottet, men hvad som egentligen föreskimrat statsutskottet tyckes vara "vårningen inunder." Utskottet talar nemligen på sid. 11 i betänkandet om "*möjligheten att inrätta inkomstgifvande lägenheter*", från hvilka man skulle hemta medel till den nya härlighetens uppehållande. Jag fruktar dock i detta fall, att det kan gå likasom det gick för Frithiof.

"Och bäst som Frithiof nu sig sansa hunnit
Och gläds och undrar — så har allt försvunnit."

Jag tror därför att det är bättre, om vi hålla oss till den prosaiska verkligheten och söka lemna anslag till öfversmetande af de sprickor och sättningar, som uppkommit i det gamla templet. Hvad framtidsperspektivet beträffar, har jag den uppfattning, att meningen är att förvandla de kongl. teatrarne från *national-* till *kommunalteatrar*. Det är en uppfattning, hvaruti jag på inga villkor kan instämma. Man kan med skäl anmärka mycket emot den tredje Gustafs skapelse, men man måste dock och densamma säga:

"vett blef plantadt, jernhårdt språk blef brutet
och sången stämd och lifvet menskligt njutet,
och hvad Gustaviskt var blef därför äfven *svenskt*."

Just därför att denna teater är en svensk skapelse, fruktar jag allt, som kan bringa den på fall. Då jag dessutom med egna ögon sett de rådande bristfälligheterna och farorna, anhåller jag om bifall till Kongl. Maj:ts förslag i nu föredragen punkt.

Detta anförande mottogs med bifallsyttringar.

Herr Törneblad: I likhet med den siste ärade talaren hyser jag den farhågan, att jag fruktar allt, som kan bringa teatrarne på fall, till och med deras alltför ifriga vänner, hvilka mer än en gång fört de kongl. teatrarne till branten af sin undergång.

Det har här anmärkts, att man egentligen borde sysselsätta sig med 1:a mom. och lemna de öfriga, som dermed icke hafva något sammanhang. I afseende derpå ber jag att få hänvisa till 7:e sidan i statsutskottets betänkande, der det bland annat heter, att till de reparationer, som äro nödvändiga, borde tillgångar kunna "beredas ur teaterns egna inkomster, om, såsom utskottet tänkt sig — dessa inkomster genom tillskott från annat håll kunde något ökas utöfver hvad Kongl. Maj:t beräknat." Dessa ord angifva oförtydligt, att man vid bedömande af 1 mom. icke kan bortse från de följande momenten, och äfven af den kongl. propositionen framgår, att ett bestämdt sammanhang förefinnes emellan de tre särskilda momenten.

Jag ber nu först och främst att få anmärka, att hvad som i denna fråga gör ställningen så svår, är att den skall afgöras först den 4 juni 1887, oaktadt de kongl. teatrarne för 3 år sedan fingo en frist på tre år, för att under denna tid frågan skulle hinna dryftas så pass, att man icke behöfde, ännu en gång, riskera försöket att i sista stund vända sig till Stockholms stadsfullmäktige med begäran om hjälp för en institution, som hölle på att inom några veckor få stänga sina portar. Till deras antal bland fullmäktige, som då ville bevilja anslaget till de kongl. teatrarne under tre år, hörde äfven jag. Det var under den uttryckliga tanken, att anslaget skulle vara ett provisorium för de 3 åren; men att under dessa år teatrarne öde skulle i tillräckligt god tid blifva afgjordt. Majoritet vanns icke, ty i sådana fall — nya frågor — utgör majoritet $\frac{2}{3}$ af stadsfullmäktige. Utgången har också gifvit den inom stadsfullmäktige segrande meningen rätt. Det var nemligen åtskilliga, som förespådde, att om vi blott en gång vore inne på den då angifna vägen, vi sedan skulle få fortsätta år efter år. Hvad stadsfullmäktige vid sina förnyade afslag företrädesvis fruktat, är att komma in på principen att lemna bidrag till de kongl. teatrarne och detta på ett sådant sätt, att stadens anslag skulle komma efteråt och fylla anslaget från Riksdagen. Det har nemligen icke varit stadsfullmäktige obekant, att hvad som vällat Riksdagens ovilja — en ovilja, som är mycket förklarlig, då man ser på de senaste årens riksdagsförhandlingar i denna fråga — har varit fruktan för ovissheten i teateranslagets möjlighet att räcka till. Det är de ovissa anslagen, som så småningom bragt Riksdagen in på det sluttande plan — ty det uttrycket kan jag gerna begagna — på hvilket den nu befinner sig. Det har, icke en utan flere gånger, fullt klart och tydligt uttalats, såväl inom Första som Andra kammaren, att huru det än må gå, kommer Riksdagen icke att i framtiden binda sig vid några ovissa anslag till de kongl. teatrarne. Det är dessa ovissa anslag och ständiga brister, som man alltid önskat undvika. Härför finnes blott ett enda botemedel, men det bör vara verksamt, och det vore om- och nybyggnad af teatern, och då Stockholms stadsfullmäktige förliden höst afslago det då ifrågavarande anslaget af 600,000 kronor till en möjligen blifvande nybyggnad, vågar jag påstå, att detta icke skedde med tanke på att stadsfullmäktige skulle för all framtid vägra ett sådant anslag, utan hufvudsakligen derför, att af de två byggnadsförslag, som då förelågo, intetdera ansågs nöjaktigt, minst det Kongl. Maj:t särskildt framkastat, och hvilket hade mött en allvarlig gensaga från teaterdirektionens och sakkännarens sida. Under sådana förhållanden var det alldeles klart, att de, som icke ville kasta sig in på ovissa anslags beviljande, lätt skulle lyckas få en minoritet, som genom den kvalificerade majoriteten blef ett flertal. Skulle deremot ett byggnadsföretag, så beskaffadt, att det garanterade ändamålsenligheten och tillika ett någorlunda godt ekonomiskt resultat, komma att framläggas, är det långt ifrån säkert, att icke en kvalificerad majoritet skulle inom stadsfullmäktige kunna vinnas för anslag dertill.

Deremot vågar jag, med anledning af hvad som hittills förefallit,

*Anslag till
de kongl.
teatrarne.
(Forts.)*

Anslag till
de kongl.
teatrarne.
(Forts.)

uttrycka den bestämda opinion, att om, i följd af de vilkor, som här blifvit uppställda, en framställning göres till Stockholms stadsfullmäktige om ett anslag af 50,000 kronor för ett år, detta anslag kommer att falla, hvilka bemödanden än må göras för detsamma, från det ena eller andra hållet. Det är min fulla öfvertygelse, att den fråga om detta anslag, som i närvarande ögonblick skulle göras till Stockholms stadsfullmäktige, icke skulle föranleda till något annat svar än ett afslag. Det är möjligt, att jag deruti misstager mig, men då jag sjelf var en af dem, som ifrigast kämpade för denna sak förra gången den förevar hos stadsfullmäktige, ligger kanske i min spådom någon sannolikhet, ty jag har grundad anledning till det antagande, att många af dem, som förra gången kämpade för frågan, nu känna sitt intresse betydligt afsvaltnadt, emedan man icke är öfvertygad, att ens efter det nu begärda uppskofsåret frågan blir fullständigt löst.

I afseende å det framställda förslaget om anslag till reparationer kan man känna sig något betänksam, ty om man uppmärksam genomläser hithörande handlingar, får man icke fullt klart för sig, hvarken huruvida det begärda anslaget å 28,820 kronor är absolut nödvändigt för nästa år eller om det afser 2, 3 eller 4 år, icke heller, huru mycket, om ens något af detta anslag är afsedt för det i sjelfva verket angelägnaste, nemligen skydd emot eldfara, något som en talare här med mycken kraft och skärpa framhållit. Det förefaller mig således, som begäran om dessa 28,820 kronor icke voro beledsagad af en så fullständig utredning, att icke Riksdagen möjligen kan finna skäl till tveksamhet vid dess beviljande. Skulle så vara, att majoritet inom kammaren kan vinnas för det förslag, som friherre af Ügglas framställt, så förefaller mig detta mycket tilltalande, ehuru jag fruktar, att äfven i fråga derom den gemensamma voteringens resultat kan utfalla ogynnsamt.

Hvad jag särskildt ber att få anmärka, är att, huru man än må besluta om det vilkor, som af statsutskottet uppstälts i andra momentet — man kan ju tänka, att i fall stadsfullmäktige säga, nej, "andra" skola finnas hvilka ikläda sig förpligtelsen, något som är möjligt men föga sannolikt — att huru, säger jag, man än må tänka derom, ingen sannolikhet finnes att det skall lemnas en enda skilling från det ena eller andra hållet till teatrarne, om *det* står qvar, som af statsutskottet här framstälts, nemligen medgifvandet, att teaterverksamheten, "å vare sig båda teatrarne eller endast stora teatern, får fortgå." Så länge man behåller uttrycket "*eller endast stora teatern*", har man för sig afskurit all möjlighet att få bidrag från ena eller andra hållet. Det har särskildt framhållits i det afseendet vid mer än ett tillfälle inom stadsfullmäktige, och äfven af enskilde, att skall ett understöd gifvas för upprätthållande tills vidare af teaterverksamheten, så skall denna verksamhet omfatta båda teatrarne, förenade under samma ledning; i annat fall må den upphöra. Och hvad angår den här föreslagna utarrenderingen af dramatiska teatern, förefaller den mig i ekonomiskt afseende så beskaffad, att jag icke på några vilkor skulle med min röst vilja bidraga dertill. Jag skall be, att i det fallet få lemna några siffror, hvilka i någon mån torde belysa förhållandet emellan drama-

tiska och stora teaterns finansiella ställning. Det har från ett håll blifvit anmärkt, att det är den dramatiska teatern, som är den dyrare. Från ett annat håll har man bemött detta och försäkrat, att motsatsen eger rum. Jag tilltror mig icke att afgöra frågan härom. Säkert är emellertid, att det konsortium, som skulle öfvertaga dramatiska teatern för en arrendesumma af 15,000 kronor, får uppbära de hyresinkomster, som dramatiska teaterns lokaler, kunna bereda. Dessa inkomster belöpa sig till omkring 6,000 kronor. Räkna jag då ifrån de kostnader, som uppstå genom hyra af magasinslokaler m. m., hvilka torde uppgå till 4,000 kronor, så återstå 2,000 kronor. Dessutom får samma konsortium uppbära Konungens anslag för hans loge å dramatiska teatern, hvilket anslag är oberoende af recettinkomsterna och uppgår i rundt tal till 7,500 kronor. Det får således uppbära omkring 9,500 kronor och betala i arrende 15,000 kronor, d. v. s. endast 5,500 skulle behöfva tagas af recettmedlen för att gälda arrendet. Jag kan således icke föreställa mig, att den dramatiska teaterns finansiella ställning är så dålig, som man i allmänhet velat framhålla. Ser jag på statistiken i detta fall, så visar sig, i afseende på recettinkomsterna, den stora teatern mycket mera vexlande än den dramatiska, hvilken håller sig särdeles jemn. Tager jag, t. ex., spelåret 1884—85, har den stora teatern lemnat i rundt tal 318 tusen kronor och den dramatiska 176 tusen kronor. Året 1885—86 hafva stora teaterns recettinkomster nedgått med 6,000 kronor från 318 till 312 tusen kronor, under det att samtidigt den dramatiska teaterns recettinkomster ökats till 183 tusen kronor. Och då jag sträcker min granskning längre tillbaka, befinnes det, att under de sista 10 åren, året 1886—1887 dock icke medräknadt, medelrecettinkomsterna på stora teatern för hvarje år uppgått till 289 tusen kronor och på den dramatiska teatern till 173 tusen kronor. Hvad stora teatern beträffar, så har den på 10 år icke mindre än 4 gånger haft en inkomst, som understigit medelinkomsten, under det att vid dramatiska teatern sådant egt rum endast 2 gånger, och då temligen obetydligt, hvilket visar sig deraf, att stora teaterns minimum af recettinkomst, d. v. s. det belopp, som erhållits, då teaterns inkomster varit de minsta, utgjort 25 procent under medelinkomsten, då deremot den dramatiska teatern vid sitt minimum gått ned till endast 12 procent under medelinkomsten. Det är således den dramatiska teatern, som visat sig hafva en jemn och stadig inkomst, under det att stora teaterns inkomster af den ena eller andra anledningen varit synnerligen vexlande. Skulle det då, under sådana omständigheter, vara skäl att lemna bort den dramatiska teatern och sålunda beröfva sig den mera jemna och säkra inkomsten för en, jag vågar alldeles bestämdt påstå det, outredd förhoppning, att det vore den stora teatern, som skulle bära sig? Jag kan icke fatta, att detta vore det rigtiga.

Jag skall icke vid denna punkt göra något yrkande, men jag vill gerna förena mig, om det är möjligt att få pluralitet derför, med friherre af Ugglas i det af honom framställda förslaget. Deremot kommer jag att, om så behöfves, vid nästa punkt yrka afslag, samt återremiss af punkten c. För den händelse allting faller, har man

*Anslag till
de kongl.
teatrarne.*
(Forts.)

dock en möjlighet att rädda dramatiska teatern genom dess utarrendering, i hvilket fall sådant mycket lätt låter sig göra, då, såsom jag nyss sade, denna teater synes bära sig bättre än stora teatern.

Då jag nu sagt detta, ber jag att få sluta dermed, att jag icke kan föreställa mig, huru teatrarna, genom ett obetingadt bifall till Kongl. Maj:ts proposition, skola kunna äfven under ett år nödtorftligen uppehållas, likasom jag måste uttala min fruktan för, att ett obetingadt bifall dertill kommer att framkalla ett obetingadt afslag från ett annat håll, ett afslag, som måhända omöjliggör alla försök att rädda de kongl. teatrarna, och det så mycket säkrare, som tiden för ett nytt spelår snart är inne.

Friherre von Essen, Fredrik: Jag ber att få återkomma till hvad jag yttrade rörande eldfaran. Enligt det af friherre af Ugglas framställda yrkandet skulle en del af medlen användas för att afvända den öfverhängande eldfaran, och då har ju Riksdagen hädanefter icke något ansvar att bära för de eventualiteter, som kunna inträffa i afsende på eldsolyckor. Ehuru jag får säga, att Riksdagen icke har skyldighet att taga initiativ i sådana saker, anser jag mig dock, för min del, böra biträda detsamma, då det äfven skulle innebära att af de utaf Kongl. Maj:t begärda 28,820 kronor de 10,000 kronor, som jag ansett erforderliga för verkställande af reparationer, skulle få dertill användas och återstoden skulle åtgå till förekommande af eldfara. Då jag sist tillät mig yttra, att detta i första rummet kunde ske genom anbringande af balkonger och trappor af jern, hvilka sedan torde kunna vid nybyggnaden användas, så får man icke anse detta belopp, användt på ett sådant sätt, bortkastadt.

På dessa skäl tillåter jag mig att frängå det yrkande jag gjort i reservationen och vill med nöje biträda friherre af Ugglas' förslag, som jag tillåter mig att uppläsa: att Riksdagen täcktes besluta att för nödtorftiga reparationer på stora teatrarnas hus och företrädesvis för vidtagande af åtgärder till förekommande af eldfara i detsamma, bevilja det af Kongl. Maj:t begärda anslagsbelopp af 28,820 kronor.

Herr statsrådet frih. Tam m: Med anledning af det yrkande, som friherre af Ugglas framställt anhåller jag endast att få förklara, att från min sida icke någonting kan vara att invända deremot, utan ber att få förena mig uti detta yrkande.

Herr Schotte: För min del anhåller jag att få frängå min reservation och yrkar bifall till friherre af Ugglas' förslag.

Friherre Klinckowström: Med anledning af att jag förra gången yrkade rent bifall till punkten A i denna fråga, vill jag nu, på de skäl som friherre von Essen framställt, frängå detta mitt yrkande och förenar mig med friherre af Ugglas uti det af honom framställda förslaget angående nu föredragna första punkt.

Herr Casparsson: Jag ber att få återtaga mitt förra yrkande och förenar mig med friherre af Ugglas.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr grefven och talmannen, att i afseende på förevarande moment vore yrkadt dels bifall till utskottets hemställan, dels ock, af frih. af Ugglas m. fl., att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, skulle besluta att, för nödtorftig reparation å stora teatern och företrädesvis för vidtagande af åtgärder till förekommande af eldfara i densamma, bevilja det af Kongl. Maj:t begärda anslagsbelopp å 25,820 kronor.

Derefter gjordes propositioner enligt dessa båda yrkanden, och förklarades propositionen på antagande af frih. af Ugglas' förslag vara med öfvervägande ja besvarad.

Mom. b).

Herr Stråle, Holdo: Efter det myckna, både poetiska och prosaiska, som här blifvit yttradt, skulle det synas öfverflödigt, att vidare upptaga kammarens tid, men ty värr är det en gammal erfarenhet, isynnerhet inom denna kammare, att med ord hjälper man i allmänhet ingenting. Hvad särskildt den föreliggande frågan beträffar, är den aldeles för vigtig och svårlöst, för att man med några vackra fraser skulle kunna lösa densamma. Jag vill icke, för min ringa del, ingå i sjelfva hufvudfrågan, om ändamålet med dessa teatrar, i synnerhet stora operan, är att odla allmänhetens smak, rena det svenska språket och uppmuntra inhemska författareverksamhet. Jag vill icke heller, å andra sidan, såsom en ärad talare på upsalabänken för några år sedan på ett poetiskt sätt gjorde likna de kongl. teatrarne vid en "estetisk utskänkningsanstalt". Jag respekterar hvars och ens tycke i detta fall, och jag skulle vilja utgå från den uppfattning, som statsutskottet här visat, att en på en sund och riktig princip byggd teaterverksamhet väsentligen bidrager att uppmuntra konst och vitterhet. Just därför, att jag antager denna sats, ställer sig denna teaterfråga för mig såsom en särdeles vigtig och mycket svårlöst fråga. Statsutskottet har, såsom herrarne känna, föreslagit Riksdagen att bevilja ett anslag för ett år af 60,000 kronor och dels ett kreditiv af 15,000 kronor. Utskottet har, enligt min uppfattning, i det fallet bundit för ögonen på sig sjelf och hoppats det bästa. Med den erfarenhet, som statsutskottet, mera än någon af oss, eger och som alltid står det till buds i större mån, än någon af kammarens ledamöter, torde utskottet hafva lärt, att denna fråga ingalunda löses så lätt. Vi veta alla, att 1884 begärde Kongl. Maj:t ett anstånd af 3 år i och för orduandet af teaterfrågan. Under dessa tre år hafva vi dock icke kommit en hårsman närmare målet och det finnes väl ingen utsigt att på ett år utföra, hvad som på tre år icke medhunnits. Med anledning af Riksdagens beslut år 1884 hafva alternativa kostnadsförslag blifvit uppgjorda, dels till nybyggnad af stora teatern och dels till ombyggnad af densamma.

I afseende på det senare förslaget, hvarpå jag tillåter mig fästa kammarens uppmärksamhet, och hvilket är uppgjordt af öfverintendenten H. Zettervall, så slutade detta på en summa af 705,700 kronor. Den kongl. teaterdirektionen — jag säger med afsigt *kongl.*, ty, säga hvad man vill, de kongl. teatrarne äro dock en statsinstitution, hvil-

*Anslag till
de kongl.
teatrarne.
(Forts.)*

Anslag till
de kongl.
teatrarne.
(Forts.)

ket, bland många andra, äfven statsutskottet erkänt, då det säger, att sedan 1809, intill närvarande tid, har den svenska representationen underhållit denna konstanstalt — afgaf öfver det Zettervallska förslaget det yttrande, att det hade det enda företrädet framför andra förslag, att det var billigt, men att det, ur alla andra synpunkter sedt, borde förkastas. Kongl. teaterdirektionen har också gifvit goda skäl för denna sin uppfattning. Detta var den 27 september 1886, men i november samma år, således endast 2 månader senare, öfverlemnar Kongl. Maj:t till Stockholms stadsfullmäktige en skrifvelse, deri Kongl. Maj:t förklarar sig lemna företräde åt det af kongl. teaterdirektionen underkända förslaget och begär af stadsfullmäktige antingen ett anslag å 50,000 kronor under vissa år, eller också ett anslag, för en gång, å 750,000 kronor för verkliggörandet af det Zettervallska förslaget, hvilket, som jag nyss nämnde, slutade på en summa af 705,700 kronor. Kongl. Maj:t begär således af Stockholms stad en premie å 44,300 kronor, hvilka denna kommun skall erlægga för nöjet att reparera en statens byggnad.

Det är icke fullt exakt, såsom friherre von Essen nyss nämnde, att Stockholms stadsfullmäktige, vid detta senare tillfälle, icke yttrade sig angående det ifrågasatta anslaget. Drätselnämndens första afdelning afstyrkte på det bestämdaste alla årliga anslag och inom sjelfva stadsfullmäktige blef icke ett enda ord spildt derpå. Jag behöfver väl icke säga att i detta tysta utlåtande låg ett afstyrkande af förslaget.

Går man vidare uti herr statsrådet och chefens för finansdepartementet yttrande till statsrådsprotokollet, så säger Kongl. Maj:t, att han, för sin del, icke kan antaga det af professor Isæus upprättade förslaget, utan att detsamma undergår en omarbetning. Med anledning deraf förordnade Kongl. Maj:t den 12 januari detta år, att herr statsrådet och chefen för finansdepartementet skulle, med biträde af tillkallade sakkunniga personer, verkställa en utredning i detta afseende.

Frågan om anskaffande af en ny byggnad för stora teatern har redan under 8 år stått på dagordningen och således börjar den sin kretsavdring å nyo. Är det dock den ringaste möjlighet, att teaterverksamheten skall kunna blifva stadigvarande och på något sätt ordnad under den knappa tiden af ett år? Det är mera än sangviniskt af statsutskottet, att hoppas och tro något sådant. Detta skulle i öfrigt icke hafva gifvit mig någon anledning, att upptaga kammarrens tid, om icke vid denna förhoppning varit fäst en annan, ännu mera sangvinisk, nemligen att Stockholms stad *eller andra* — om det är några andra städer, såsom Trosa, Mariefred eller Grenna, eller om det är några korporationer utom lands, derom lemna utskottet icke någon upplysning — skulle deltaga i kostnaden för upprätthållandet af de kongl. teatrarne verksamhet. Jag ser frågan endast ur Stockholms stads synpunkt, och det var också med anledning deraf jag begärde ordet. År 1884 svarades af dåvarande finansministern, att han icke i princip var motståndare till att Stockholms kommun skulle lemna bidrag till de kongl. teatrarne. Försigtig som han alltid var, gick han icke längre än att han i *princip* icke var motståndare

dertill. Statsutskottet och till och med Riksdagen hafva, såsom synes, gått längre och sagt, att de icke allenast i princip icke äro motståndare till kommunens uppoffringar för de kongl. teatrarne, utan de hafva ansett det vigtigaste vara, att underkänna Kongl. Maj:ts begäran att de kongl. teatrarne måtte fortsättas uteslutande för statens räkning. Denna beskedliga fras hafva Stockholms stadsfullmäktige icke velat godkänna. Statsutskottet har fortfarande den uppfattning, att de kongl. teatrarne skola tillhöra ett konsortium, bestående af Kongl. Maj:ts hofförvaltning, finansdepartement och Stockholms stad. Af dessa tre är det att märka, att det är den sista, som skulle få nöjet att endast betala, utan att hafva det ringaste att säga. Den har också hittills undanbedt sig äran att deltaga i denna höga trio. Jag har, för min del, alldeles klart för mig, och med kammarens ledamöter torde väl förhållandet vara detsamma, att hvarken 1, 3 eller 5 år förslå, att få denna fråga nöjaktigt löst. Det ligger derföre så mycket större magt uppå att vi, som, på samma gång vi hafva äran att sitta i denna kammare, äfven fått förtroendet att vara stadsfullmäktige, för våra enskilda personer försöka att, så vidt vi kunna, inlägga en gensaga emot alla anspråk på stadens kassa i detta fall. Man säger, och det står äfven i statsutskottets betänkande, att den invändning, som från kommunens sida kan göras, gäller hela riket. Statsutskottet har dock glömt, att om Stockholms invånare, låt vara $\frac{1}{10}$, besöka de kongl. teatrarne, så erlægga de den afgift, som Kongl. Maj:t, finansministern och Riksdagen fordrar af dem — man kan väl icke fordra mera än att jag betalar mitt nöje — hvarför skola då de, som icke besöka dessa teatrar, äfven derutöfver erlægga en tribut. Då jag icke begär att alla andra invånare i landet, hvilka icke besöka de kongl. teatrarne skola deltaga i kostnaderna för dessa teatrar, hvarför skola då de stockholmare, som aldrig gå på teatrarne, deltaga i erläggandet af dessa 50,000 kronor, hvarför skola dessa skatta särskildt till teatrarne?

Jag får, för min del, bekänna, att i denna fråga skulle jag vara frestad att yrka bifall till reservationen om upphörande af allt bidrag till de kongl. teatrarne, men observera, icke af motvilja för dem, utan tvärtom derföre, att man sålunda skulle bringa frågan till lösning. På detta sätt gör man det icke, utan de, som framdeles komma att deltaga uti Riksdagens förhandlingar, få alltid denna allvarliga och högst angelägna fråga att afhandla.

Jag vill slutligen tillägga, att det visserligen icke förvånat mig, men närmast derhos, att då Kongl. Maj:t icke ifrågasatt något deltagande från Stockholms stad uti kostnaderna för teaterverksamheten, så har statsutskottet icke dess mindre begärt detta och icke begärt skilnaden emellan det föreslagna kreditivbeloppet på 25,000 kronor, och det belopp, hvartill det nedsatts, nemligen 15,000 kronor, utan deröfver begärt 40,000 kronor. Äfven här skulle Stockholms invånare få erlægga en premie af 40,000 kronor för nöjet att få vara med. Man kan väl icke förvåna sig, att Stockholms stad icke vill åtaga sig en sådan gratifikation åt svenska staten. Låt då hellre, som en talare på upsalabanken föreslog, nödflyggen blifva hissad, låt

*Anslag till
de kongl.
teatrarne.
(Forts.)*

Anslag till
de kongl.
teatrarne.
(Forts.)

vederbörande sälja de kongl. teatrarne, öfvergif förslaget och låt dem sköta sig så godt de kunna, då kan det vara möjligt att Stockholms stad, om det får något att säga i denna fråga, visar ett intresse, som den nu omöjligt kan hafva, hvarför ingen kan klandra den, då den ju endast har nöjet att betala och, märk noga, mine herrar, får betala mera för hvarje gång. Den som sagt A får också säga B och C och D och så hela alfabetet igenom.

Jag anhåller om bifall till Herr Schottes reservation.

Herr Schotte: Med afseende på den nu föredragna punkten ber jag endast att få yrka bifall till den af mig afgifna reservationen. Herrarne behagade finna, att den i hufvudsaklig del innefattar bifall till den kongl. propositionen, och skiljer sig endast derigenom från deusamma, att orden "finge teaterverksamheten för statens räkning fortgå" uteslutits; och detta är gjordt med afseende på Andra Kammarrens åsigt i denna fråga. Derjemte innehåller reservationen ett tillägg, nemligen "dock med vilkor, att statsmedel utöfver sålunda bestämda anslag icke finge för de kongl. teatrarne användas".

Friherre Klinckowström: Jag lofvade, när första punkten i detta betänkande förevar, att jag skulle, så snart mom. b) förekom, yttra mig något utförligare rörande teaterfrågan. Detta har nu skett, och jag önskar derföre med några ord få beröra denna fråga i sin helhet.

Jag börjar då med att förklara, att det verkligen är en lycklig ödets skickelse, att konung Gustaf III ligger i sin graf, ty skulle han stå upp och se, på hvad sätt de kongl. teatrarne nu behandlas af statsmagterna, skulle han troligen för andra gången af förargelse affida.

Det har, såsom herrarne af statsutskottets betänkande här förnummit, redan år 1883 af dåvarande Riksdag blifvit begärdt en fullständig utredning med förslag till ordnande af de kongl. teatrarne och deras verksamhet, men något sådant förslag har icke blifvit af regeringen afgifvet. Herr statsrådet och chefen för finansdepartementet, som öppnade diskussionen i denna fråga, beklagade, att dess värre, såsom orden föllo sig, intet förslag till definitiv lösning af frågan från den tiden blifvit af regeringen till Riksdagen afgifvet. Och *det*, mine herrar, är verkligen på det allra högsta att beklaga. Ty med litet god vilja och alla de tekniska och estetiska krafter, som böra stå regeringen till buds i denna fråga, synes det mig vara ganska påkostande att förnimma, att regeringen i en så vigtig sak fortfarande icke låtit höra af sig. De anslag, som nu begärts och af regeringen år efter år äskats, äro sannerligen att betrakta såsom ett lappverk och icke vittnande om god vilja och förmåga att lösa frågan. Och likväl synes mig i olikhet med den talare, som öppnade diskussionen i frågan, densamma icke vara så svår att lösa, endast man verkligen vill det. Jag beklagar, att statsutskottet icke har upptagit den enda lösning, som är riktig och möjlig, annat än genom en ganska svag antydan. Det är *den* nemligen, att ett nytt teaterhus borde byggas och dess läge bestämmas på norra sidan af Carl XIII:s torg — en

tomt, som tillhör staten odeladt och som lemnar mer än tillräckligt utrymme för en sådan byggnad — och derefter försälja den nuvarande stora och särdeles gynsamt belägna tomten till enskilde, hvarigenom enligt min öfvertygelse tillräckliga medel skulle erhållas för att få ett nytt riksdagshus, utan att man derföre behöfde betunga statsverket med ökade utgifter. Jag går till och med så långt, att jag är öfvertygad om, att, i händelse en sådan lösning på allvar ifrågasattes, Stockholms kommun icke skulle vara ovillig att äfven bestrida en del af omkostnaderna. Men under alla förhållanden blifva dessa med den anordning, jag vågat helt lösligt här framställa, icke af särskild betydelse, jemförda med det stora kulturändamål, som är afsedt att dermed vinnas. Det är bedräfligt, att statsutskottet så högst prosaiskt behandlat denna viktiga fråga, bedräfligt att det icke sett den från en högre synpunkt än den materiella eller finansiella.

Jag tror, mine herrar, att om någonsin ett anslag är viktigt och välsignelsebringande för folket, så måste det vara, då det är afsedt för goda offentliga skådespel i en hufvudstad. Vi hafva dess värre så många dylika, som icke förtjena det namnet, att det verkligen vore ytterst viktigt att hafva en anstalt, hvars konstigtning, smakrigtning och sedliga rigtning kunde och måste kontrolleras af regeringen. Om antingen ingen kongl. teater funnes eller den dramatiska teatern olyckligtvis skulle utarrenderas till ett konsortium, hvilket, såsom herrarne se af statsutskottets betänkande, förekommer under mom. c), befarar jag, att följderna deraf blefve den, att vi finge upplefva högst besynnerliga saker i sceniskt afseende och för sent ångra, att vi bifallit ett dylikt arrangement. Af sådan anledning har jag alltid motsatt mig utarrendering af dramatiska teatern och gör det ännu i denna stund, synnerligast som detta mom. c), som skulle medgifva Kongl. Maj:t denna rätt, icke närmare bestämmet, huru denna uppsigt, denna tillsyn, som likväl efter mitt förmenande är högst viktig, skulle åstadkommas. Det heter: »hugade och skicklige att derstädes på ett konsten värdigt sätt uppehålla den dramatiska verksamheten». Hvad menas med »på ett konsten värdigt sätt?» Huru skall det ske? Det är viktigt att veta, hvilka myndigheter skola derom bestämma, och huru dessa myndigheter skola vara sammansatta. Under sådana förhållanden kan jag för min del icke vara med om en sådan anordning som den i mom. c) föreslagna, hvarom dock icke nu är fråga att fatta beslut.

I mom. b), som behandlar frågan huru vida den kongl. teaterns verksamhet må få fortfares ännu ett år, nemligen från den 1 juli 1887 till den 1 juli 1888, är, om jag så får säga, en respit lemnad åt regeringen för att under det året söka åstadkomma ett antagligt förslag, enligt mitt förmenande helst till nybyggnad af kongl. teatern och lagd på det ställe, jag nyss haft äran framställa; och jag tror, att om dervid gjordes beräkning på den vinst, man genom försäljning af gamla teatertomten skulle göra, skulle man snart få frågan afgjord. Om regeringen med en sådan respit, lemnad till början af riksdagen år 1888, icke skulle vilja komma in med något förslag till frågans definitiva afgörande, ja, då är jag rädd, mine herrar, att jag, liksom herr

*Anslag till
de kongl.
teatern.*
(Forts.)

*Anslag till
de kongl.
teatrarne.
(Forts.)*

Stråle nyss nämnde, måste rangera mig på deras sida, som helt och hållet motsätta sig något anslag till de kongl. teatrarne. Men som frågan nu står, mine herrar, kan jag icke gå in derpå, utan jag vill helst bevilja det af Kongl. Maj:t begärda anslaget för ett år, dervid uteslutande de vilkor, som statsutskottet fäst vid ett dylikt auslags beviljande; ty dessa vilkor äro detsamma som ett maskeradt, blekladt nej på hela teaterfrågan, och det vill jag icke taga öfver mig att hafva lemnat. Det är på den grund jag vördsamt hemställer, att, med afslag å statsutskottets i punkten b) framställda förslag, kammaren ville förena sig om den reservation rörande samma punkt, som af herr Schotte blifvit afgifven, nemligen att för uppehållande af teaterverksamheten under spelåret 1887—1888, utöfver det å ordinariestat uppförda anslag af 60,000 kronor, till Kongl. Maj:ts förfogande borde ställas ett kreditiv å 25,000 kronor, att användas endast i den mån anslaget å ordinariestat, Kongl. Maj:ts enskilda bidrag till teatrarne samt teatrarne öfriga inkomster icke försloge till bestridande af utgifterna för ifrågavarande verksamhet, dock med vilkor, att statsmedel utöfver sålunda bestämda anslag icke fuge för de kongl. teatrarne användas.

Friherre von Essen, Fredrik: Jag ber att för ett ögonblick få taga kammarens uppmärksamhet i anspråk och lofvar att fatta mig kort.

Jag är lycklig att kunna instämma i den del af den föregående talarens anförande, som angick utsigten till byggande af en ny teater. Den fråga, som nu närmast föreligger att afgöra, är, huru vida man skall kunna göra räkning på ett årligt anslag från Stockholms stad eller icke.

Å andra sidan ber jag att få framhålla, att enligt min tanke finnes icke utsigt att vinna bifall till Kongl. Maj:ts proposition i sin helhet, om man låter detta vilkor falla.

Det har sagts, att det vore betungande för en stor del af Stockholms befolkning, som icke har någon fördel af teatern, att åläggas skatt för att bidraga till ett ändamål sådant som detta. Hvad skall man då säga om de tusenden, ja millioner, som bo i aflägsna bygder och blifva betungade med en sådan skatt? Desse anse att stockholmarne hafva så stora fördelar af att den kongl. teatern finnes, att det icke är mer än rättvist, att de bidraga till densamma. Om den summa, hvarmed Stockholms stad skulle bidraga, måste uttågas genom beskattning, kunde man säga att den vore betungande. Men nu eger Stockholm medel utan att behöfva tillgripa beskattningen. Det är nemligen känt, att Stockholm har att uppbära en million, och till och med mer, i nettointkomst af bränvinsförsäljningen, och detta borde väl vara medel, som kommunen kunde förfoga öfver för ett sådant ändamål. Jag tror icke, att Stockholms stad skulle vara obenägen att anordna en ännu större summa, om det gälde till exempel regleringen af Helgeandsholmen, och meiningen vore att derstädes förlägga, icke det nya riksdagshuset, utan ett större schweizeri. Jag ser icke, hvarföre icke ett sådant ändamål som det ifrågavarande skulle vara

mera antagligt för användande af stadens medel, men jag torde icke hafva rätt att döma öfver, hvad skälet kan vara i detta fall.

För min del kan jag icke annat än yrka bifall till statsutskottets förslag.

*Anslag till
de kongl.
teatrarne.
(Forts.)*

Herr Schotte: Då jag funnit understöd för den af mig framställda reservationen, ber jag att endast få förändra formuleringen af ett par ord i densamma. Reservanternas yrkande skulle således vara, att för uppehållande af teaterverksamheten under spelåret 1887—1888, utöfver det å ordinarie stat uppförda anslag af 60,000 kronor, till Kongl. Maj:ts förfogande ställes ett kreditiv å 25,000 kronor, att användas endast i den mån anslaget å ordinarie stat, Kongl. Maj:ts enskilda bidrag till teatrarne samt teatrarne öfriga inkomster icke förslå till bestridande af utgifterna för ifrågavarande verksamhet, dock med vilkor, att statsmedel utöfver sålunda bestämda anslag icke må för de kongl. teatrarne användas; herrarne behagade finna, att detta icke är något nytt yrkande, icke heller någon förändring i reservationens innehåll, utan endast en förändring i sjelfva ordställningen.

Friherre af Ugglas: Då för tre år sedan enskilda personer i Stockholm sammansköto det betydliga beloppet af 150,000 kronor, skedde det i den bestämdt uttalade förhoppning, att derigenom skulle beredas rådruum för teaterstyrelsen att under tiden ordna teaterförhållandena. Detta har nu icke skett, och jag måste för min del beklaga, att Riksdagen efter dessa tre år rörande teatern befinner sig i samma ställning, som den var år 1884. Emellertid kan nu detta icke hjälpas, och vi måste derföre se till, hvad som i närvarande ögonblick kan vara klokast att göra. Jag ämnar, mine herrar, här icke i någon mån vidröra teatrarne kulturändamål. Den frågan har här blifvit många gånger diskuterad, och jag tror att i det afseendet råder bland Första Kammarens ledamöter icke någon stor skiljaktighet. Jag skall således uteslutande hålla mig vid den lösning af frågan statsutskottet föreslagit. Statsutskottet har, såsom herrarne finna, för anvisande af de medel, Kongl. Maj:t begärt, fäst det vilkor, att Stockholms stad eller andra skulle bidraga med 50,000 kronor. Den ärade talare, som före den siste hade ordet yttrade, att han icke skulle hafva mycket emot att bifalla Kongl. Maj:ts proposition utan detta vilkor, så vida det funnes anledning att antaga, att den då skulle vinna bifall. Han vore dock öfvertygad, att det icke kunde ske, samt att det skulle vara lättare att hos stadsfullmäktige i Stockholm vinna bifall till det framställda vilkoret. För min del anser jag mig böra fästa kammarens uppmärksamhet derpå, att, så vidt jag tror, det icke i närvarande ögonblick är den allra ringaste anledning att antaga, att vare sig stadsfullmäktige eller enskilde personer i Stockholm skulle komma att lyssna till hvad Statsutskottet antydt. Friherre von Essen yttrade i sitt föregående påförande, att man icke kunde af stadsfullmäktiges sista beslut fullt bedöma, huru stadsfullmäktige skulle uppfatta en framställning om ett anslag å 50,000 kronor. Emellertid ber jag att få nämna, att under den diskussion, som i sammanhang med frågan

*Anslag till
de kongl.
teatrarne.*
(Forts.)

om ett byggnadsbidrag derom hos stadsfullmäktige egde rum, framställdes ett bestämdt yrkande, att ett anslag å 50,000 kronor för uppehållande af teaterverksamheten skulle lemnas, och utgjorde detta yrkande föremål för en omständlig debatt, men frågan föll sedan i den slutliga voteringen. Om frågan nu skulle återkomma, tror jag icke att den skulle vinna flere anhängare, och jag försäkrar friherre von Essen, att det fans ganska många, som röstade för anslag till en nybyggnad, som icke skulle lemna sina röster för ett årligt anslag. För min del ber jag också att få öppet erkänna, att jag icke anser, att ett årligt bidrag till de kongl. teatrarne låter sig väl förena med kommunal verksamhet i allmänhet. Deremot har det alltid förefallit mig, att det kunde vara lämpligt, att stadsfullmäktige, när en gång nybyggnad af teatern allvarligen kommer i fråga, lemnade ett kraftigt understöd; och i det fallet ber jag särskildt att få fästa uppmärksamheten på förhållandena i vårt grannland Danmark, i Köpenhamn. Det är icke länge sedan teatern der befann sig i samma ställning, som den nu befinner sig hos oss. Regeringen vänder sig till kommunalstyrelsen med begäran om ett årligt anslag. Den svarade, att den icke ville gå in derpå, men lemnade i stället 500,000 kronor till teaterns nybyggnad. På samma vis är det min lifliga förhoppning, att, när byggnadsfrågan en gång blifvit lyckligen löst, Stockholms stad icke skall visa sig motsträfvig att lemna bidrag. I närvarande stund är jag deremot fullkomligt öfvertygad om, att i händelse Första Kammaren eller Riksdagen skulle vid bifallet fästa det af statsutskottet framställda vilkoret, vore det precis detsamma som afslag; och då vore det mycket bättre att säga rent ut, att man icke ville bevilja anslaget, än att likasom skjuta skulden på andra. Vidare ber jag att få fästa uppmärksamheten på, huru vida, när, såsom förhållandena nu äro, teaterverksamheten inom 3 veckor är slut, så vida icke något anslag nu beviljas, huru vida säger jag, det kan vara Riksdagen värdigt att låta en hel mängd aktuingsvärda och dugliga personers ekonomiska framtid och ställning vara beroende derpå, att en kommun lemnar bidrag till en af staten hittills förvaltad anstalt. Det förefaller mig, som om, i händelse man nu för framtiden vill vägra anslag till teatern, man åtminstone har att, med tillkännagifvande deraf, lemna anslag för i år. Då hade man åtminstone lemnat de af teaterverksamheten beroende någon borde ordna för sig. Jag är således fullkomligt öfvertygad om, att bifall till statsutskottets betänkande i denna punkt är aldeles liktydigt med afslag; och då jag icke under några förhållanden vill vara med om att fatta ett beslut, som skulle hafva till följd stängning af de kongl. teatrarne, kan jag icke annat än på det varmaste instämma i den af herr Schotte afgifna reservationen.

Herr grefven och talmannen tillkännagaf, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 7. e. m.

Herr Stråle, Holdo: Jag ber kammaren om öfverseende, att jag ännu en gång tager till ordet, men jag är uppkallad af ett yttrande, som faldes af en talare på elfsborgsbänken. Han ansåg det nemligen

tvifvelaktigt, hvad utsigterna angick, att i detta fall erhålla penningar af Stockholms stad. För min del är jag alldeles viss, att det icke finnes utsigter för att någon majoritet inom stadsfullmäktige skall bevilja något belopp under det ena eller andra villkoret. Härom kan man vara af motsatt åsigt med mig, men jag är likväl viss att penningar ej erhållas af staden, ehuru möjligen Riksdagen i sådant fall ej heller kommer att bevilja medel. Detta påminner lifligt om huru det gick till i den gamla goda tiden, då det hette: "pengar eller lifvet", nu säger man: "antingen penningar eller också slå vi i hjel teatern". Jag skulle för min del hellre se ett beslut, hvarigenom man gjorde ända på detta kroniska onda, nemligen dessa hvartenda år återkommande försök att lägga an på stadens penningar.

Samme talare drog fram det obilliga i att betunga landets invånare med denna utgift. Men hela landets budget går till omkring 90 millioner, och Stockholms stads till ungefär $\frac{1}{15}$ deraf, och jag kan då, äfven med beräkning af det förhållandet att stockholmarne hafva det stora agremanget att kunna gå på teatern, och i betraktande af de andras oändligt mycket större antal icke i det anförda finna det ringaste skäl till den påyrkade speciella beskattningen. Om det stora agremanget af att gå på teatern vill jag icke tvista. Den frågan måste afgöras enligt subjektiva grunder. Jag tycker emellertid att det icke alltid är så stort.

Hvad vidare de ekonomiska fördelar angår, som Stockholms stad skulle hafva af teatern, får jag på det bestämdaste bestrida dem; jag kan icke förstå hvare de skulle ligga. Skulle det möjligen vara att menniskor resa hit? Men icke är väl detta endast för att besöka teatern. Det finnes säkerligen andra omständigheter, som dertill förmå de 6 å 7,000 resande, som hvarje månad hitkomma och hvad deras nöjen angår, är det måhända mera sådana ställen som Hasselbacken, Blanchs café och Berns salong, som på dem skörda ekonomisk vinst, men hvad Stockholms stad såsom stad skulle hafva för fördel af de resande, derom vore jag tacksam att erhålla upplysningar.

Talaren drog äfven fram de olyckliga bränvinsmedlen; för att få behålla dessa och för att slippa undan att Riksdagen i detta fall drog till tumskrufvarne, skulle det vara skäl att nu bestå anslag. Vore det blott gifvet att icke dessa medel på begäran af Riksdagen varda indragna, kunde det vara skäl att tänka på saken. Men nu finnes ingen säkerhet; först och främst kunna de lätt gå ned, och i sjelfva verket hafva de redan minskats, och dessutom är mycken utsigt för att Riksdag och Kongl. Maj:t beröfva staden dessa medel, af många oförtydbara tecken kan man se, att tiden därför icke är så långt borta.

Den ärade talaren har icke — och jag vill icke klandra honom därför — lagt märke eller vigt vid att Stockholms stad har det stora nöjet att låna upp 3 millioner om året för att betäcka sina utgifter och dess skuld utgör nu öfver 30 millioner, och detta kan man äfven märka på de med $\frac{1}{8}$ ökade utskylderna. Och allt detta sker icke blott till stadens bästa; staden bygger fattig-, skol- och sjukhus icke

*Anslag till
kongl.
teatrarne.
(Forts.)*

Anslag till
de kongl.
teatrarne.
(Forts.)

blott för egna invånare utan äfven för landsortens. I andra länder, i de stora kulturländerna, vårdar man sig om att upprätthålla sin hufvudstad, men här anser man sig kunna lägga på den hvilka börador som helst. Derför vågar jag i egenskap af stadsfullmäktig uppmana: slå hellre i hjel teatern, så att vi få slut på detta och slippa stå och käbbla hvartenda år samt säga nej till obefogade anspråk.

Herr Casparsson: Den föregående talaren yttrade förra gången han hade ordet, att en talare på upplandsbänken skulle för ett eller annan år sedan hafva liknat teatern vid en "estetisk utskänkingsanstalt", och han gjorde på samma gång en gest tillbaka, som hänvisade på mig. Jag blef något förvånad öfver att hafva haft ett så klumpigt yttrande och såg efter i protokollet för 1884. Det var då fråga om att upprätta ett konsortium för öfvertagande af de kongl. teatrarne, och jag yttrade "att det syntes mig mycket betänkligt att öfverlemna den estetiska utskänkningen åt ett bolag", hvilket ju är något helt annat än att kalla teatern en estetisk utskänkingsanstalt. Hvad sjelfva saken beträffar, får jag nämna, att jag icke deltagit i frågans behandling inom utskottet. Då den förekom på afdelningen, yttrade jag mina betänkligheter mot att deri inblanda Stockholms stad, sedan stadsfullmäktige flera gånger afslagit de framställningar, som härtinnan blifvit gjorda, och detta så mycket mer som här vore periculum in mora. Vi hafva nu den 4 juni, och att då göra frågans utgång beroende af hvad stadsfullmäktige innan månadens slut kunna säga, synes mig olämpligt. Äfven af denna orsak får jag sluta mig och yrka bifall till det af herr Schotte framställda förslaget.

Herr Stråle, Holdo: Jag tillåter mig att rätta ett uttryck, som nyss af mig fäldes; ehuru det strängt taget är sant, torde detta dock icke nog klart framgå af mitt yttrande. Jag sade nämligen, att Stockholms stad lånar upp 3 millioner om året för att betäcka sina utgifter. Detta är sant så till vida, att staden nu utför en mängd arbeten, såsom sjuk- och skolhusbyggnader, vattenledning o. s. v., för hvilka penningar måste upplånas; men att den skulle taga sina inkomster från samma källa för att betäcka löpande utgifter, eller att debet och kredit ej på annat sätt kunde gå i hop, var ej min mening att påstå. Emellertid blir skulden allt större, och räntorna på densamma ökas för hvarje år.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr greffen och talmannen, att i afseende på förevarande moment yrkats dels bifall till utskottets hemställan, dels ock, af herr *Schotte*, att kammaren måtte besluta, att för uppehållande af teaterverksamheten under spelåret 1887—1888, utöfver det å ordinarie stat uppförda anslag af 60,000 kronor, till Kongl. Maj:ts förfogande ställes ett kreditiv å 25,000 kronor, att användas endast i den mån anslaget å ordinarie stat, Kongl. Maj:ts enskilda bidrag till teatrarne samt teatrarne öfriga inkomster icke förslå till bestridande af utgifterna för ifrågavarande verksamhet,

dock med vilkor, att statsmedel utöfver sålunda bestämda anslag icke må för de kongl. teatrarne användas.

Sedermera gjordes propositioner enligt dessa båda yrkanden, och förklarades propositionen på antagande af herr Schottes förslag vara med öfvervägande ja besvarad.

*Anslag till
de kongl.
teatrarne.
(Forts.)*

Mom. c).

Friherre Klinckowström: Med afseende på mom. c), som kammaren nu går att fatta beslut om, får jag härmed aflemna en bestämd protest och reservation. Jag kan omöjligt gå in på att gilla en utarrendering af den teatraliska verksamheten på den dramatiska scenen, stödd på så svaga grunder och klena fötter som den ifrågavarande, och ber jag därför att kammaren ville afslå den tredje punkten.

Herr Schotte: På grund af hvad jag förut haft äran anföra, med afseende på denna punkt, anhåller jag om återremiss af punkten c), på det att tillfälle må beredas, att sedan kännedom vunnits, om hvad Riksdagen under punkterna a) och b) beslutar, derefter fatta beslut angående punkten c). Jag får således yrka återremiss af denna punkt.

Grefve Hamilton: Jag ber att få förena mig med dem, som yrka afslag på den föredragna punkten.

Friherre von Essén, Fredrik: Jag anhåller att få förena mig om den af herr Schotte gjorda framställningen om återremiss af föreliggande punkt. Såsom frågan nu föreligger, då Första Kammaren fattat beslut, som i grunden öfverstämmer med kongl. Majts proposition, och Andra Kammaren möjligen kommer att gilla hr Nils Peterssons reservation, är det icke heller osannolikt, att utgången af en gemensam votering blefve i öfverensstämmelse med nämnda reservation, så att inga anslag komme att utgå till de kongl. teatrarne. Vore det då icke skäl att låta verksamheten fortgå på den dramatiska scenen och hellre än att låta den alldeles afstanna, upplåta denna scen på arrende. Skulle Riksdagens beslut åter blifva detsamma som Första Kammarens nyss med afseende på mom. b) fattade, förfaller af sig sjelf denna fråga om utarrenderingen. Under sådana förhållanden anser jag det äfven rigtigast att, såsom herr Schotte föreslagit, frågan återremitteras.

Friherre Klinckowström: Ordspråket säger: det dunkelt sagda det dunkelt tänkta, och jag skulle vilja tillämpa denna sats på den siste talarens yttrande; åtminstone kan jag icke förstå den relation, som skulle förefinnas enligt friherre von Esséns framställning mellan de båda punkterna b) och c). Jag får därför påyrka, och beder att vännerna af den nu varande teaterverksamheten ville förena sig med mig, att kammaren måtte afslå punkten c).

*Anslag till
de kongl.
teatrarne.*
(Forts.)

Efter härmed slutad öfverläggning gjorde hr grefven och talman-
nen propositioner, först på bifall till hvad utskottet i afseende på före-
varande moment hemställt, vidare derpå att momentet skulle till ut-
skottet återförvisas och sedermera på afslag å utskottets hemställan,
samt förklarade, efter att hafva förnyat propositionen på återremiss,
sig anse denna proposition vara med öfvervägande ja besvarad.

Friherre *Klinckowström* begärde votering, i anledning hvaraf, och
sedan såsom kontraproposition dervid antagits afslag å utskottets ifråga-
varande hemställan, uppsattes, justerades och anslogs en omröstnings-
proposition af följande lydelse:

Den, som vill, att mom. c) i statsutskottets utlåtande n:o 7 a
skall till utskottet återförvisas, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utskottets hemställan i afseende på nämnda
moment.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva
utfallit sålunda:

Ja — 82;

Nej — 17.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande statsutskottets
den 1 och 3 innevarande juni bordlagda utlåtande n:o 7, angående
regleringen af utgifterna under riksstatens sjunde hufvudtitel.

1 punkten.

*Miss-
räknings-
penningar
för ränt-
mästaren i
stats-
kontoret.*

Herr Anderson, Albert: Innan den omreglering af statskontoret,
som 1876 beslöts, trädde i verket vid 1877 års ingång, funnos der-
städes två kongl. räntmästare, hvilka hade enahanda aflöning som
statskommisarierna. Vid omregleringen bestämdes, att i stället för
räntmästarne skulle finnas en kassör med lön i lägsta tjenstegraden.
Denne skulle icke hafva någon befattning med utbetalning eller upp-
börd af kontanta medel, hvilket skulle ske genom riksbanken. Kort
derefter blef denna bestämmelse så ändrad, att i stället för kassören
skulle finnas en räntmästare med lön i andra tjenstegraden. Denne
skulle få innehafva en handkassa af högst 10,000 kronor och dessutom,
då större belopp skulle utgifvas till flera personer, kunna få uppbära

detta i riksbanken för att kontant utbetala det. Vid omregleringen afgick den ene af räntmästarne, men den andre stannade kvar till hösten 1885, och vid slutet af samma år utnämndes räntmästare enligt den nya aflöningsstaten. Båda räntmästarne innehade före omregleringen en aflöning af tillsammans 10,800 kronor, och med ålders-tillägg uppgick den till 12,000. Räntmästaren i statskontoret innehar enligt nu gällande stat en aflöning af 4,500 kronor med rätt till två ålderstillägg, det ena efter fem, det andra efter tio års tjänst, så att hela aflöningen kan komma upp till 5,500 kronor. På denna reglering har statsverket således sparat in mer än 50 procent, under det att af den nuvarande räntmästaren fordras ungefär samma tjänstgöring som förut af de båda. Under det 10-tal af år, som den nya organisationen verkat, hafva göromålen i statskontoret ökats ganska betydligt; om man jemför det första året af senaste 10års-period, 1877, med det sistförflutna, 1886, har de inkomna målens antal ökats med nära 25 procent. De under statskontorets vård och förvaltning varande fonder hafva under decenniet ökats med omkring 50 procent; det är gifvet, att af denna tillökning af göromålen äfven räntmästaren fått sin andel. För de till fonderna hörande obligationer, hvilkas nominella belopp förra hösten utgjorde nära 15 millioner och hvilka uppgingo till ett antal af något öfver 5,000, tillhör det räntmästaren att uppbära räntorna äfvensom kapitalet, då obligation förfaller till betalning. Såsom af statsutskottets betänkande framgår, uppgingo utbetalningarne under förra året till omkring 2 millioner kronor. Om man jemför dessa utbetalningar, som dock äro fördelade i flera tusen poster, med hvad som kassören i en bankinrättning mottager och gifver ut, förefaller väl beloppet lågt, men det bör märkas, att här af närmare hälften, således nära 1 million, utbetalas kvartalsvis. De första dagarne i hvarje kvartal är antalet af dem som infinna sig för att lyfta penningar mycket stort, och vid sådana tillfällen är naturligtvis risken för räntmästaren att räkna miste icke ringa. Utbetalningarne i statskontoret grunda sig på anordningar, och de, som infinna sig för att lyfta penningar för egen räkning, hafva i vanligaste fall icke med sig handlingar, hvarmed de kunna styrka sin identitet; det är gifvet, att räntmästaren icke känner alla, och det saknas icke fall, då han på god tro utlemnat penningar, ty han kan icke för hvarje gång och vid alla möjliga tillfällen fordra, att personer, som infinna sig, skola bevisa sin identitet. Det är af dessa anledningar, som man ansett nödvändigt, att räntmästaren skulle få misräkningspenningar. Statskontoret begärde för sin del hos Kongl. Maj:t, att förslag skulle afåtas om dessa penningars bestämmande till 1,000 kronor. Detta belopp var enligt statskontorets uppfattning det lägsta, hvartill man kunde gå, och jag får säga att jag finner mig icke af statsutskottets utlåtande öfvertygad, att beloppet egentligen kan nedsättas; jag hyser tvärt om fortfarande den öfvertygelsen, att 1,000 kronor behöfas. Jag kan icke neka, att det nedstämt mina förhoppningar något, då jag fann, att alla utskottsledamöter från denna kammare utom en omfattat utskottets förslag, som afser den lägre siffran, och vid sådant förhållande torde det kanske intet tjena till att för närvarande framställa något yrkande om tjänst-

Missräkningspenningar för räntmästaren i statskontoret.
(Forts.)

*Miss-
räknings-
penningar
för ränt-
mästaren i
stats-
kontoret.
(Forts.)*

göringspenningar till högre belopp, men det kan ju hända, att saken framdeles kan hafva gynsammare utsigter. Hvad som i denna fråga för mig utgör en anledning till tillfredsställelse är, att den förutnämnde ledamoten af utskottet ansett, att tillräckliga skäl blifvit förebragta till dessa penningars bestämmande till 1,000 kronor.

Herr statsrådet friherre Tamm: Då kammaren af den redogörelse, som chefen för kongl. statskontoret nyss lemnat, torde finna, att Kongl. Maj:t haft tillräcklig anledning för sin begäran om ökande af detta anslag, inskränker jag mig till att yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Friherre von Essen, Fredrik: Jag tror, att den närvarande tidpunkten är mycket ogynsam för åstadkommande af några nya löne-regleringar eller löneförhöjningar. Ar det nödvändigt, att någon reglering sker, så bör det icke förnekas, att, såsom nu åsigtarna i allmänhet ställa sig inom riksdagen, man måste begära det minsta möjliga för att vinna framgång.

Ett skäl, som statsutskottet anfört, har den förste talaren ock omnämnt, det är, att om den ifrågavarande löneförhöjningen sättes till endast 500 kronor, kommer räntmästaren i samma ställning, som han förut haft. Han blir derjemte äfven likställd med åtskilliga andre tjänstemän, hvilka äro med honom jemförliga.

Den förste talaren har, med den kändedom, som är honom förbehållen, redogjort för det arbete, räntmästaren för närvarande har, samt derpå uttryckt den åsigten, att detta arbete nog betingade den ersättning, Kongl. Maj:t begärt, särskildt med hänsyn till de stora penningebelopp, som gå genom räntmästarens händer. Den ärade talaren tillade, att räntmästaren nu har lika mycket att göra, som de två förutvarande räntmästarne tillsammans. Det är kanske icke så starkt bevisande, detta meddelande, emedan man deraf möjligen kan draga den slutsatsen, att de gamle räntmästarne hade för litet att göra. För min del kan jag dock icke bedöma denna sak och vill endast, med åberopande af de skäl, statsutskottet anfört, yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Casparsson: Då jag är den ende af statsutskottets ledamöter, som reserverat sig mot utskottets betänkande i denna punkt samt yrkat bifall till Kongl. Maj:ts framställning, anser jag mig skyldig att yttra några ord. Skilnaden emellan den af Kongl. Maj:t begärda summan och den af utskottet föreslagna utgör endast 500 kronor, hvilket belopp ur statsregleringssynpunkt icke kan hafva någon betydelse. Det skulle endast vara ur principiell synpunkt, som denna nedsättning föreslagits. Utskottet har ansett, att lönen borde likställas med den förre räntmästarens lön, men utskottets förslag håller icke streck, ty det är först efter tio års tjänstgöring, som den nuvarande räntmästaren skulle blifva likställd med den förre.

Vill man inrymma befogenheten af missräkningspenningar, så synes mig, att en summa af 1,000 kronor i missräkningspenningar på ut-

betalningar uppgående till belopp af 2,000,000 kronor, fördelade i flera tusen poster, ingalunda är för mycket. Jag tycker, att så klara och tydliga skäl äro framlagda för den af Kongl. Maj:t föreslagna summan, att, om man erkänner i princip billigheten af missräkningspenningar, någon opposition mot *beloppet* icke borde kunna förekomma.

I en hastig vändning var jag oförsiktig att begära votering i utskottet och blef då ensam om min mening. Det hindrar emellertid icke, att jag vidhåller min åsigt och yrkar bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Efter härmed slutad öfverläggning gjorde herr grefven och talmannen enligt de derunder framställda yrkandena propositioner, först på bifall till hvad utskottet i förevarande punkt hemställt och sedan derpå att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, så vidt den skilde sig från Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, skulle bifalla denna framställning oförändrad, samt förklarade sig anse den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr *Schotte* begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller 1:sta punkten i statsutskottets utlåtande n:o 7, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslår kammaren utskottets hemställan, så vidt den skiljer sig från Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, och bifaller deuna framställning oförändrad.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—42;

Nej—37.

2—4 punkterna.

Biföllos.

5 punkten.

Lades till handlingarna.

6—16 punkterna.

Biföllos.

17 punkten.

Lades till handlingarna.

18 och 19 punkterna.

Biföllos.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades Herr *Sandberg* under tio dagar från och med den 7 innevarande månad.

Justerades två protokollsutdrag för detta sammanträde.

Herr grefven och talmannen hemställde, att, som föredragningslistan nu blifvit genömgången, kammaren måtte tillåta, att de utfärdade anslagen till sammanträdets fortsättande på eftermiddagen finge nedtagas; hvilket bifölls.

Kammaren åtskildes kl. 2,27 e. m.

In fidem
A. von Krusenstjerna.

Måndagen den 6 Juni.

Kammaren sammanträdde kl. 2,30 e. m.

Anmäldes och bordlades:

konstitutionsutskottets utlåtanden och memorial:

n:o 1, i anledning af Kongl. Maj:ts nädiga proposition till Riksdagen angående uppskof med beslut öfver ett från 1885 års riksdag hvilande förslag till ändring i regeringsformens 6 §;

n:o 2, med uppgift å hvilande förslag till ändringar i grundlagarne; och

n:o 3, i anledning af väckt motion om upphäfvande af Konungens rätt att förordna om nya val till Riksdagens båda kamrar eller den ena af dem samt om inrättande af en riksnämnd; äfvensom

statsutskottets memorial n:o 28, med förslag till voteringspropositioner i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande väckta förslag angående de kongl. teatrarne;

hvar efter herr grefven och talmannen tillkännagaf, att, derest voteringspropositioner i anledning af nyssnämnda beslut blefve af båda kamrarne godkända före nästa fredag, det vore afsedt att vid de sammanträden, som då komme att i kamrarne hållas, företaga omröstningar enligt 65 § riksdagsordningen.

Vidare anmäldes och bordlades

bevillningsutskottets betänkande n:o 1, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition (n:o 4) angående förlängning af den mellan de förenade rikena och Spanien den 15 mars 1883 afslutade handelstraktat; samt lagutskottets utlåtanden:

n:o 13, i anledning af väckta motioner om ändrad lydelse af § 11 i förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862; och

n:o 14, i anledning af väckt motion om ändring af § 26 i förordningen angående hushållningen med de allmänna skogarne i riket den 29 juni 1866.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran statsutskottets den 4 innevarande månad bordlagda utlåtanden n:is 5 och 27 äfvensom lagutskottets samma dag bordlagda utlåtande n:o 12.

På framställning af herr grefven och talmannen beslöts att de ärenden, som samma dag bordlagts första gången, skulle uppföras främst å föredragningslistan till nästa sammanträde.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades Herr *Näsström* under tre veckor från den 14 i denna månad.

Kammaren åtskildes kl. 2,40 e. m.

In fidem
A. von Krusenstjerna.
